

Obisk avstrijskih tovarišev

V torek dopoldne — 18. t. m. — se je na Urhu ustavil velik avtobus z avstrijsko registracijo. Iz njega so izstopili možje in ženske, po večini sivih las. Eden je držal v roki skromen venec z rdečo-belo-rdečim trakom. Počasi so se napotili proti spomeniku. Tam so položili vence in poslušali razlago spremljevalca, tovariša Senka, ki jim je pripovedoval o naši osvobodilni vojni, o Ljubljani in o Urhu.

Poslušali so in spraševali. Najbrž se jim je zdelo nenavadno, da je igral pri nas del duhovščine tako umazano vlogo in postal Hitlerjev priganjač, medtem ko je bilo v njihovi domovini vsaj pri večini duhovnikov drugače, ko so mnogi z njimi vred okusili strahote nacističnih tabornišč.

Skupino avstrijskih tovarišev je sprejel na republiškem odboru ZZZ NOV predsednik Franc Leskošek. Vrstijo se navdušeni govori, oglašajo se tudi konzul dr. Riesenfeld. Gostje in gostitelji si izmenjajo simbolična darila. V glavnem knjige. Avstrijci prejmejo »Umetnost in revolucijo«.

Med darili Avstrijcev je tudi lična skatla, v njej pa sicer skromne, toda lepo opremljene brošure. V njih piše o posameznih dogodkih in osebah v avstrijskem odporniškem gibanju.

Obujamo spomine na razvoj revolucionarnega gibanja v Avstriji. Kako lepo je kazalo po I. svetovni vojni in kako nesrečno se je obrnilo vse skupaj po letu 1934! Medtem ko je bila ves ta čas pri nas KP prepo-vedana in so komuniste pobijali brez sodbe, je bilo v Avstriji, čeprav ni bil proletarijat na oblasti, precej drugače. Naš CK je bil na Dunaju in skozi Avstrijo so hodili naši komunisti v Sovjetsko zvezo.

Po letu 1934 so se spet številni avstrijski komunisti zatekli k nam, naši komunisti so jim pomagali po svojih skromnih močeh in mnogi so odšli iz Jugoslavije v druge dežele, od tam pa v Španijo.

Ko je Nemčija zasedla Avstrijo in jo priključila, je večina njenih prebivalcev že nasledila nacistični demagogiji. Manjšina pa je kljub temu ohranila trezno glavo in prav moč in žene, ki sedijo na sprejemu, so izmed tistih.

Pozneje, so se več ali manj vsi znašli v taborniških. Kar je med gosti moških, imajo za seboj vsi vsaj po eno leto tabornišča. Ženske pa so tam izgubile moč in trpele zaradi preganjanja. Metali so jih iz stanovanj in služb, poniževali na vsakem koraku, morale so opravljati težka fizična dela, čeprav so bile izučene za druge poklice.

Med gosti je tudi profesor matematike Alois Kabelka iz Gradca. Njegov oče se je tja preselil s Češkega. Kabelka je zaradi svojega protinacističnega prepričanja najprej izgubil službo, moral je delati na cesti. Tam ga je nekoč nekdo slišal, ko je govoril, da Hitler ne bo zmagal. Poldrugo leto je bil v koncentracijskem taborišču v Lublinu.

Sivolasa, toda sveža in mladostna žena pripoveduje, kako so jo vrgli iz stanovanja, ko so aretirali moža inženirja. Kot ročni delavec je moral potem čistiti ruševine Dunaja, ko so ga zavezniki prvič bombardirali. Vso vojno je bil po dunajskih zaporih. Ona pa je zadnji mesec vojne v hlevu za zajec skrivala skupino Rusov, ki so ušli iz taborišča. Najmlajši je bil star komaj 16 let.

Pogovarjamo se tudi o organizaciji, ki ji gostje pripadajo. To je Vsestržavna zveza borcev odpora in žrtve fašizma. Večina gostov je iz Dunaja, so pa tudi iz Sant Polna in Gradca. Potovanje so plačali sami.

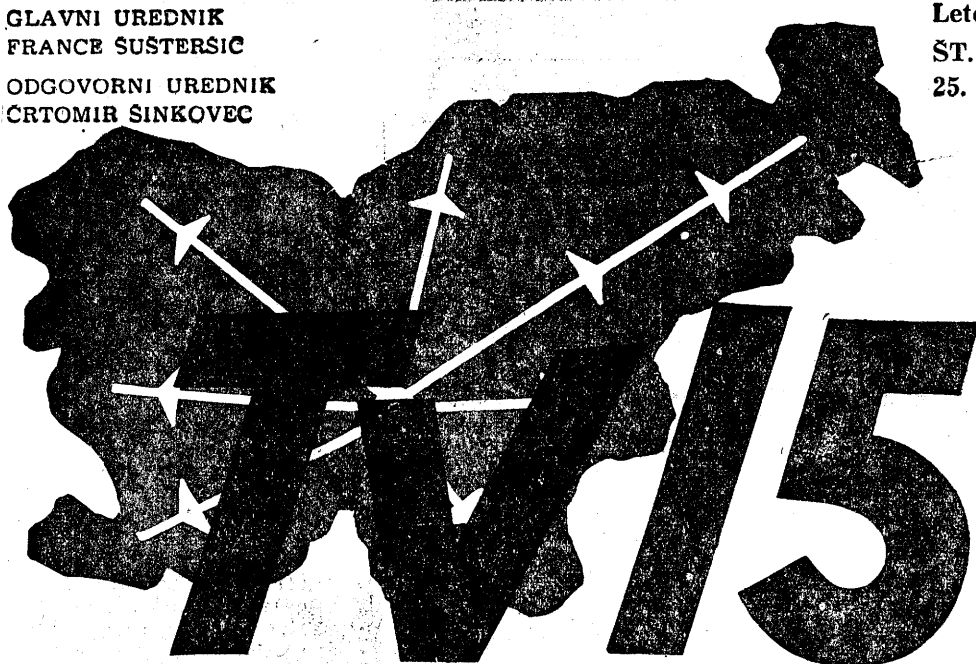
Drugeče so pri njih organizacije pripadnikov borcev odpora in žrtve nacizma po stran-

carski pripadnosti članov: Ljudska stranka (VPÖ), Socialistična stranka (SPÖ) in Komunistična stranka (KPÖ). V posameznih vprašanjih vse organizacije med seboj sodelujejo. Seveda pa so vse te organizacije maloštevilne v primerjavi z našo ZZB, kar je zaradi političnih in zgodovinskih razmer razumljivo.

Poglavitna dejavnost Zveze je usmerjena na urejanje gmotnih zadev članstva in na opozarjanje javnosti na rovarjenje fašističnih ostankov.

MP

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUŠTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTO MIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Razvijanje tradicij NOB kliče po sodelovanju organizacij in ustanov

Zapis s seje sekcije za razvijanje tradicij narodnoosvobodilne borbe

Člani sekcije za razvijanje revolucionarnih tradicij NOB pri republiški konferenci SZDL so se zbrali na razširjeni seji. Po poročilu predsednika Bogdana Osolnika so razpravljali o pomembnih vprašanjih nalog in metod razvijanja tradicij NOB ter ob koncu sprejeli okvirni program dela do konca leta.

Program bodočega dela sekcije obsega naslednja tri osrednja področja: proučevanje zgodovine NOB v šolah in drugih vzgojno-izobraževalnih ustanovah; kulturno-prosvetna in športna dejavnost; film in radiotelevizija. Glavna misel seje je bila: izpolniti koordinacijo med dejavniki s področja razvijanja tradicij narodnoosvobodilne borbe.

Razširjene seje sekcije za razvijanje tradicij NOB so se udeležili tudi predstavniki RO ZZZ NOV, Muzeja ljudske revolucije, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, Zavoda za šolstvo SR Slovenije in drugih forumov. Najprej so poslušali poročilo predsednika Bogdana Osolnika, ki je med drugim poudaril, da je razvijanje tradicij NOB in revolucije stvar celotne družbe in ne samo borcev in njihove organizacije.

Očrtal je pomem prenašanja vrednot, ustvarjenih v letih revolucije, v sedanost, v današnje razmere. Nato je povzel besedo sekretar RO ZZZ NOV Slovenije Stane Bizjak, ki je med drugim dejal:

»Republiški odbor ZZZ NOV Slovenije je v zadnjih treh, štiri letih razvil izredno obsežno dejavnost na področju razvijanja revolucionarnih tradicij in pri tem dosegel pomembne uspehe. Uspelo mu je koordinirati dejavnost in posamezne akcije vseh družbenih organizacij in drugih institucij. Kot primer naj navedemo vzorno sodelovanje naše organizacije z Zvezo prijateljev mladine Slovenije, ki se izraža v tesnem sodelovanju od republiških vodstev obeh organizacij do združenj in posameznikov. To sodelovanje se je izražalo z uspešnimi izvedbami vsakoletnih velikih, množičnih pomembnih akcij, kakršne so pionirski pohod po poteh partizanskih kurirjev — kurirčova pošta, simbolični tabor Sutjeska ter razni pohodi v partizanske kraje. Druga taka organizacija, s katero tesno sodelujemo, je Zveza tabornikov Slovenije. Ob tem sodelovanju so se posamezne taborniške sku-

pine in večina taborniških družin tesno navezale na organizacije borcev.«

Nato je Stane Bizjak govoril o pristnih stikih med mladinskimi organizacijami in odbori partizanskih enot v domaćinih občinah. Borci teh enot so ponekod izrazito močan družbeni faktor. Obiskujejo šole, govorijo mladim, se družijo s prebivalstvom, s katerimi so med NOB sodelovali. Republiški odbor koordinira delo odborov, ki jih je doslej 72, jim svetuje in pomaga. Dalje je tovariš Bizjak omenil, da ima najobsežnejše delo komisija za zgodovino. Govoril je o dejavnosti na področju zbiranja dokumentarnega in spominskega gradiva, upodabljanja umetnosti, glasbene in filmske ustvarjalnosti. Posebno pozornost je posvetil tudi problemom učbenikov ter učnih programov: »Ena glavnih ovir je, da marsikateri vzgojitelj ne pozna dovolj zgodovine NOB, nima ustreznih pripomočkov, največkrat pa mu zmanjka časa, da bi program do kraja izvršil.«

Tovariš Bizjak je govoril tudi o muzejski dejavnosti o NOB, spominskih in spominskih bazah. »Težko je vzdrževati spomenike, če jih prepustimo

občinskim proračunom, ki so za te namene premajhni. Na to področje bo morala poseči zakonodaja.«

Nato se je razvila živahna razprava o pouku zgodovine NOB v šolah. Pomembnejše vprašanje so učbeniki in druga literatura o NOB, je omenil predstavnik sekretariata za šolstvo tovariš Kompare. Pri tem je doslej RO ZZZ NOV Slove-

Brestanica vabi

na II. srečanje borcev, aktivistov Kozjanskega odreda, ki bo v nedeljo dne 30. junija 1968 ob 10. uri na gradu Brestanica. Istočasno bo tudi otvoritev muzejske zbirke interniran- cev, konfinirancev, izgnancev, ki so bili za časa druge svetovne vojne pregnani. Zato vabi odbor vse udeležence NOV, vse tiste, ki jih je okupator preganjal, kakor tudi ostalo prebivalstvo, da se te proslave udeležijo v čim večjem številu.

Vabi ZZZ NOV OBČINE KRŠKO

nje mnogo prispeval. Odprto je tudi vprašanje učbenikov NOB za strokovne šole. Povedal je še, kakšne učbenike NOB bomo kmalu dobili.

Poleg učbenikov je kvaliteta pouka odvisna predvsem od predavateljev. Ne gre za to, da mladini naštevamo zgodovinska dejstva o NOB, ampak da zgodovino mladina razume. Sergej Vošnjak je menil, da mladih dandanes ne zanimajo le partizanske akcije, ampak tudi etični problemi, kot na primer, kako si napredovati v partizanih, kako si bil kaznovan za prestop ipd. O moralnih kvalitetah predavateljev zgodovine NOB pa so se dejali, da ni pomembno le poznavanje zgodovine NOB, temveč tudi idejna usmerjenost.

Sodelavec Muzeja ljudske revolucije Matija Zgajnar je govoril o vzgoji otroka za dojetje NOB in revolucije v domačem krogu. Njegove misli je povzel še en razpravljalec, ki je govoril o nesoglasju med otrokovo vzgojo in prizadevanjem šolnikov. Ivan Jan, urednik oddaje »Se pomnite, tovariši!« pa je razpravljal o kvarnem vplivu literarne plaže na mladino. Postregel je pa tudi z nasprotnim mnenjem: »Na vseh straneh grajamo slabo mladinsko literaturo. Toda mladina bere tisto, kar ji je dosegljivo. Potrebni so nam tudi, dobri ustvarjalci.« Ivan Potrč je dodal širšo informacijo o Kurirčkovem festivalu, za njim pa je povzel besedo Ciril Cveiko: »Ustanov, ki se ukvarjajo s prenašanjem tradicij NOB na mladino, je mnogo. Toda manjka nam organov, ki bi te akcije koordinirali. Razen obilice dobre volje in trenutnih zagnanosti ni bilo v minulih letih domala opaziti kontinuiranega dela z mladino. Poskrbimo za popolnejšo koordinacijo med institucijami, ki so res kvalitetne!«

BESEDE IN DEJANJA

● Dedek Mraz v splošni gospodarski banki

Voditelj iz banke in nekaj znanjih sodelavcev so se 12. hitro roko in, na zelo nepošten način razdelilo težke milijone!

Spisek koristnikov je precej velik. Toda od 193 milijonov S-din je kar nad 120 milijonov S-din pobralo 12 ljudi. To so dr. Mirko Funderle, ki je prejel 10 milijonov S-din, Anica Skof prejela 12 milijonov, dr. Ivan Čibic, prejel 21 milijonov, Miloš Hočevar, prejel 15 milijonov, Marjan Urbančič, prejel 2 milijona, Niko Kavčič, prejel 10 milijonov, Marjan Garibaldi, prejel 12.700.000, Drago Juretič, prejel 4 milijone, Bojan Bunc prejel 2 milijona, Bogo Gorjan, prejel 2 milijona, Niko Kavčič, prejel 2 milijona, dr. Hugo Skala, prejel 15 milijonov.

Dnevnik — 19. VI. 1968

● Ni mogoče!

Izvršni svet Črne gore je sprejel spremembe v zakonu o gostinski dejavnosti zasebnikov. Po novem vikend hiše in drugih stanovanjskih prostorov, ki so v uporabi le sezonsko ali občasno za dopust ali počitek, ni mogoče oddajati turistom oziroma dajati v zakup delovnim in drugim organizacijam. Novi predpisi obvezujejo tudi lastnike gostin in njihove uslužbence, da so visokokvalificirani ali kvalificirani delavci gostinske stroke. Tisti, ki teh pogojev ne izpolnjujejo, se jim morajo prilagoditi v šestih mesecih.

DNEVNIK — 15. VI. 1968

● Od 368 tovornih vozil prijavljenih za davke le 25!

V letu 1966 je bilo pri nškem Tajništvo za notranje zadeve registriranih 164 tovornih vozil — 122 pa prijavljenih na upravi za dohodke. V letu 1967 je bilo registriranih 368 vozil, za obdavčenje pa prijavljenih le 25!

Ta majhna analiza bi lahko služila kot opozorilo, da bi morali proti osebam, ki bogate na tak brezpraven način, podvesti ostre ukrepe!

POLITIKA — 15. VI. 1968

● Besed mnogo, dejanj malo!

Iz delavskih družin je v letu 1967/68 na ljubljanski univerzi 18 % študentov, iz kmečkih — 7 %, iz družin USLUZBENCER — 32 %, študentov iz družin delavskih — 26,3 %, iz USLUZBENSKIH 32,6 %.

Statistik je polno, besed mnogo, dejanj malo!

NEDELJSKI DNEVNIK — 16. VI. 1968

● In če...?

V novem centru Negotina zidajo hotel A kategorije. Z delom na tem objektu, čigar vrednost je sedem milijonov novih dinarjev, so pričeli že pred dvema mesecema — skupščina občine pa še do danes ni izdala gradbenega dovoljenja!

POLITIKA-ESPRESSO — 15. VI. 1968

● Za ugled revolucije

Komunisti v Zvezi borcev se morajo odločno spoprijeti s problemom, ko nekateri posamezniki s svojim početjem škodujejo ugledu revolucije in mečejo senco na večino poštenih, revoluciji zvestih in predanih borcev. Gre za resda izjeme, vendar pa moralno zelo škodljive pojave, ko posamezniki zlorabljajo družbene sklade na primer s tem, da uporabljajo posojila za kupovanje avtomobilov, namesto za nakup avtomobila, vikenda ali za obit, potem pa zahtevajo od družbe novo stanovanje. Velika večina borcev tako početje obseda in zahteva odločne ukrepe v interesu varovanja ugleda svoje organizacije in idealov revolucije. Za katere so se borci vedno borili nesobno, ne da bi terjali kakršnekoli materialne privilegije.

Iz razprave CK ZKS

● Rekord privatnega mesarja

Mirko Cepak, zasebni mesar iz Skofljice, je dosegel svojevrsten rekord. Za lani je prijavil upravi za dohodke prihodnje leto 123 skupščini 123 milijonov starih dinarjev dohodka. Ker se je upravi za dohodke prijavila glede na ugodno in prometno lokacijo v Skofljici zdelo premajhna, je opravila kontrolo in ugotovila, da je Cepak dejansko imel prometa za 410 milijonov S-din in tako utajil 287 milijonov prometa in 41 milijonov davka in drugih obveznih prispevkov. Cepak je trenutno v priporu in je že priznal, da so ugotovitve davčne uprave točne. Zgovarja se, da ni bil natančno poučen, kaj vse sodi v dohodek. V primeru Cepak lahko damo priznanje davčni upravi. Odprto pa ostane vprašanje, kakaj je dobil zasebni mesar dovoljenje za opravljanje obrti v Skofljici.

Dnevnik — 22. VI. 1968

● Ni še prave stiske

Po najnovejših podatkih Zavoda za zaposlovanje je v Hrvaški 939 nezaposlenih prosvetnih delavcev in to: 234 učiteljev, 407 predavateljev, 253 profesorjev in 95 vzgojiteljev. Od teh jih je le 206, oziroma 20,8 % izrazilo pripravljenost, da s. zaposli zunaj mesta, v katerem živi.

BORBA — 18. VI. 1968

OBČANOVA BELEŽNICA

Obremenitve naj bodo za vse enake!

V ponedeljek, 17. junija, je bralce beograjske Borbe presenetilo poročilo pod naslovom »Hladen tuš za lastnike vikendov«. Ko so poročilo prebrali, so bili sicer razočarani: o obdavčenju vikendov so namreč resno razpravljali šele v Crni gori. Zadeveni predlog izvršnega sveta te republike je naletel na splošno odobravanje. Gre namreč za »vikendev«, ki so jih lastniki spremenili v pridobitna podjetja, saj jim vržejo po 20.000 in še več novih dinarjev letno — in nihče se ni doslej spomnil, da bi ta dohodek obdavčili. In marsikdo se je vprašal, ali bo ostalo to obdavčenje samo črnogorski fenomen ali ga bodo uveljavile tudi druge

državljani za vsaktero pridobitniško dejavnost!

Sploh bi bilo treba za omejitve nezakonitega pridobitništva in korupcije — o teh dveh pojavih smo začeli resno govoriti šele pred kratkim, prej pa smo bili do njih preučno sramežljivi — spremenili marsikateri zakonski predpis oziroma zamašili luknje, ki omogočajo take pojave.

Tako npr. bi bilo treba temeljito preveriti zakon o nacionalizaciji stanovanjskih zgradb in gradbenih zemljišč, zlasti glede maksimuma stanovanjskih zgradb in poslovnih prostorov. Nobena skrivnost ni, da »luknje« v tem zakonu

podjetniki (poglejmo nekatere avto prevzošnike), kar jim je v veliki meri omogočilo neučinkovita davčna politika: razmeroma majhne obremenitve v primeru z drugimi državljani in možnost utaje velikega dela dohodkov.

Vprašanje, ki bi ga kazalo spričo nezaposlenosti mnogih mladih ljudi čimprej urediti, je zaposlitev na dveh tleh. Gre za delavce oziroma uslužbence, ki se hkrati ukvarjajo s kmetovanjem ali obrtjo, in za upokojece, ki zavzema- jo delovna mesta v honorarnem delovnem odnosu. Zda ni nobenih omejitev glede zaposlitve ljudi, ki posedujejo zemljo in bi od nje zlahka živeli, če bi jo bolje obde-

lovni mesti lahko zasedli bolj potrebnim, nezaposlenim.

Glede na dohodeke na člena družine bi bilo treba spremeniti tudi predpise o davku na osebni dohodek. Nevzdržno je, da za družino, kjer je npr. zaposlen samo družinski poglavar, ni nobenih olajšav, o čemer smo že pisali na tem mestu.

To je samo nekaj primerov o nesorazmernih in »luknjah«, ki omogočajo čezmerno prisvajanje. Za malokakšen primer bi lahko rekli, da je v nasprotju z zakonskimi predpisi: pač pa lahko mirne duše rečemo, da je v nasprotju s socialističnimi načeli!

F. S.

Kongres Zveze mladine Slovenije. — Na osmem kongresu Zveze mladine Slovenije je govoril tudi predsednik IS Slovenije Stane Kavčič. Podprl je misli v uvodnem referatu predsednika CK ZMS Milana Kučana. Zadržal se je na ugotovitvi, da mladina ne mara tutorstva, temveč hoče sama razmišljati. V imenu CK ZKS je Franc Popit govoril o današnjih političnih razmerah. Kongres je med drugim sprejel tudi načrt za akcijo ZMS.

Skupna seja predsedstva in IK CK ZKS. — Na tej skupni seji so soglasno podprli smernice in izjavo predsednika Tita o najvažnejših nalogah Zveze komunistov pri razvijanju družbeno-ekonomskih in političnih odnosov. V razpravi so ocenili smernice kot podlago za učinkovitejše obvladovanje družbenih protislovij, premagovanje raznih deformacij v socialističnih odnosih in razvoj samoupravljanja.

Sovjetska zveza se ni vmešala. — Podpredsednik ljudske skupščine CSSR Zedník je opozoril na nedavno izjavo Leonida Brežnjeva, po kateri je Sovjetska zveza napravila nekatere napake nasproti Češkoslovaški, vendar pa sploh ni šlo za poskuse vplivati na češkoslovaški razvoj. Sovjetska zveza se je pripravljena tudi pred mednarodnim sodiščem braniti pred nepravilnimi obtožbami v zvezi z dogodki v CSSR.

DOGODKI TEDNA

Manevri sil varšavskega sporazuma. — Na napovedanih poveljniško-stabnih vajah sil varšavskega sporazuma sodelujejo štabi in nekatere enote, predvsem enote za zvezo, iz Češkoslovaške, ZSSR, Poljske, Madžarske in NDR, kot opazovalci pa spremljajo vaje romunski in bolgarski visoki oficirji. Vaje potekajo predvsem v Slovaški, severni Moravski in zahodni Češki.

Beneške študentski napad na bienale. — Beneški študentje so na razne načine izrazili svojo opozicijo proti bienalu likovnih umetnosti v Benetkah. Pravi, da je bienale kapitalistična komercializacija umetnosti. Levičarsko usmerjeni študentje so priredili demonstracije in v Canal grande nasuli večje količine analinskih barv. Posedli so pred vhod v razstavišče in bienala niso mogli odpreti.

Minister Hejkal obiskal NDR. — Češkoslovaški zunanji minister dr. Hejkal je izjavil, da je v Berlinu imel koristne pogovore: z zunanjim ministrom Winzerjem se je pogovarjal o nedavnih sklepih vzhodnonemške vlade glede prometa med ZR Nemčijo in Zahodnim Berlinom. Češkoslovaška vlada ima te ukrepe za izraz državne suverenosti NDR, ki ima opraviti z neupravičenimi zahtevami bonske vlade.

Kiesinger zahteva razveljavitev odlokov. — Kancler Kiesinger je zahteval v Bundestagu, naj vlada NDR razveljavi odlok o nadzoru prometa med ZR Nemčijo in Zahodnim Berlinom. Omenil je »nevarnost, ki se lahko izčrpa iz nastalega položaja«, vendar je pristavil, da se njegova vlada ne bo odločila za nasprotno ukrepe, ki jih morda pričakujejo na Vzhodu. Nadaljevali bodo politiko popuščanja nasproti Vzhodu.

Volitve v Franciji. — Minulo nedeljo so bile v Franciji parlamentarne volitve, v katerih je preko 28 milijonov volivcev izbralo med 2267 kandidati 470 poslancev. Prebivalstvo je sprico nemirov v zadnjih tednih v velikem številu sodelovalo na volitvah. Največ glasov so dobili degolisti. V Franciji še naprej stavlja osebe državne radiotelevizijskega omrežja: 12 do 14 tisoč časnika in v službenih.

Kingov morilec spet pred sodiščem. — Jamesa Earla Raya oziroma Ramona Georga Snyderja, ki ga sumijo, da je ubil dr. Kinga, so ponovno privedli pred sodišče v Londonu in ga obtožili, da je, ko so ga aretirali, imel pri sebi orožje in ponarejen potni list. Do 27. junija bo morilec v zaporu, nato pa bo sodišče obravnavalo zahtevo ameriškega pravosodnega ministrstva o izročitvi.

Nejdrške države bodo branili. — Vlade ZDA, ZSSR in Velike Britanije so v varnostnem svetu OZN sporočile, da države, ki nimajo jedrskega orožja, lahko računajo na njihovo takojšnjo in združeno pomoč, če bi jih kdo napadel z jedrskim orožjem. Pomoč bodo nudile tudi v primeru, če bi kateri izmed nejdrskih držav pretili z uporabo nuklearnega orožja. Poteza treh velisil je dogodek brez primere v novejši zgodovini.

Deveta seja Hanoi — Washington. — Na pariški aveniji Kleber se je zaključila 9. redna seja med vietnamsko in ameriško delegacijo. Tudi ta seja ni premaknila z mrtve točke vprašanja miru v Vietnamu. Brez odziva je ostal tudi najnovejši poziv U Tanta. Xuan Thuy je znova opozoril na povečanje ameriškega bombardiranja Vietnama, Harriman pa je valil krivdo za pokol saigonskega prebivalstva na S. Vietnam in FNO.

Bumedi enoral smer režima. — Ob tretji obletnici svojega prihoda na oblast je predsednik alžirskega sveta revolucije in vlade Huari Bumedi prvič natančneje enoral politično platformo režima. »Mi hočemo močno državo z avtoritativnim aparatom.« je rekel Bumedi. K uresničevanju tega cilja bosta pripomogli čistka v partiji in njena reorganizacija.

Jordan je za pogajanja. — Več izraelskih časopisov, pa tudi drugi pooblašteni telavivski in jeruzalemski viri napovedujejo možnost neposrednih pogajanj med Izraelom in Jordanijo. List »Davar« piše, da je Jordanija načelno za pogajanja z Izraelom, vendar hoče, da Izrael poprej obrazloži svoje namene, ki jih ima glede teh pogajanj. To pa Izrael odločno zavrača.

Pohod revnih na Washington. — Na velikem zborovanju udeležencev »pohoda revnih na Washington« se je pokazala enotnost med črnskimi voditelji, privrženci pokojnega dr. Kinga in gibanjem proti vietnamski vojni. Vsi govorniki na zborovanju so zahtevali, da vlada čimprej konča vietnamsko vojno, da bi tako lahko izboljšali položaj 30 milijonov revnih Američanov in odpravili socialno neenakopravnost.

Stiriindvajset let je preteklo, kar je razpiti Vinko Levstik iz Hudega konca pri Svetem Gregorju v ribniški občini, tedaj domobranski podnarednik, s puškinim kopitom, pištolo, bajonetom in brzostrelko »prepričeval« svoje rojake, da niso na pravi poti, ker sodelujejo v boju proti okupatorju. Kmalu pa bosta minili dve leti, kar se je začel vračati v domače kraje kot človek, ki mu je uspelo v tujini obogateti, pa ni pozabil na domače kraje in jim skuša po svojih močeh pomagati k večjemu napredku.

Kljub temu ga ljudje še niso pozabili in njegovo ime pri mnogih še vzbuja strah. Tako pri tistih, ki so med vojno trepe-

Apostol sprave?

tali pred njim kot tudi pri delu tistih, ki so takrat njegova dejanja odobraval, ter mu pomagali z ovadbami. Slednji si nikakor ne morejo razložiti, zakaj so sami ali njihovi sorodniki plačali svoj greh z glavo ali z zaporom, njihov »ta višji« pa se vozi po domovini z lepim avtomobilom, piše na vse strani pisma, ponuja podpore, grozi s tožbami in se hvali, kako dobre zveze ima z našim poslanstvom v Rimu.

Obenem pa pisari v emigrantskem časopisu, napiše celo brošuro in v njej predlaga Slovencem nič več in nič manj kot narodno spravo. Duh, ki veže iz njegovega pisanja, je takšen: oboji, tako partizani kot domobranci, smo neusmiljeno pobijali svoje nasprotnike in pri tem nismo bili preveč tenkočutni. Torej smo vsi krivi. Partizani so zmagali in ostali v domovini, domobranci so morali v tujino. Ker smo oboji krivi, je najbolje, če pozabimo na naše skupne pregrehe in si podamo roke v spravo. Zatorej naj bi se lahko vsi begunci brez strahu, da bi jih pri nas zapirali in jim sodili, vrnili v domovino, če ne za stalno, pa vsaj na obisk. Zdaj ostajajo na Koroškem in prek italijan-

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Obnova spomenikov NOV na Škofjeloškem

Združenja borcev NOV, VVI in ROP po škofjeloški občini so se zavzela za popravilo in urejevanje spomenikov, obeležij, spominskih plošč in grobišč iz časa narodnoosvobodilne vojne. Ta skrb sicer ni nova, vendar je bila ponekod bolj v ospredju, drugeje manj. Pred dnevi pa je o tem posebej razpravljala komisija za zgodovinsko in spomenski dejavnost skupno s sekretariatom občinskega odbora ZZZ. Tako je ta skrb za urejevanje spomenikov postala vse splošna, organizirana akcija, ki jo hočejo končati do letošnjega dneva borca tako, da bi ta praznik čim dostojneje proslavili. V glavnem, kot so že približno ugotovili, gre za urejevanje okolice, za pleskanje in skeniranje povsod za obnovo črk. Za strokovna dela, zlasti za obno-

vo črk in drugo so odobrili vsem organizacijam na terenu 6250 novih dinarjev, čeprav je predvideno, da bodo večino navednih del opravili borci sami s pomočjo drugih organizacij, zlasti z mladino. Največ teh del je v teku v okolici Škofje Loke, Poljan, Selc, Davče in po obeh dolinah.

Prav tako pripravljajo za 4. julij večje proslave in komemoracije na posameznih krajih. Tako na primer pripravljajo v Puštalah odkritje spominske plošče padlemu prvoborcu Jakobu Božnarju. Na sodelovanje v tej prireditvi se pripravljajo tudi vse sosednje organizacije. Borci skupno s šolsko mladino v Zelenikah pa se pripravljajo na komemoracijo pri tamkajšnjem osrednjem spomeniku. Na komemoracijah v Virmašah,

Dolenji vasi in v Poljanah je predvideno, da bo mladina sprejela patronat nad nekaterimi spomeniki. V ta namen se šole že pripravljajo z ustreznim programom. V Zelenikah in v Škofji Loki so šole že prevzele nekatere spomenike in jih tudi redno negujejo.

Prav tako je predvideno v počastitev dneva borca mnogo obiskov starejših, bolehnih borcev, aktivistov in še posebno

partizanskih mamic, kar pripravljajo krajevne organizacije. S takimi in podobnimi dejavnostmi se skušajo organizacije ZZZ po škofjeloškem letos čim dostojneje oddolžiti spomenu padlim tovarišem ob letošnjem praznovanju 4. julija.

K. M.

Izleta v partizanske kraje

Pred nekaj dnevi so člani ZB Zalog — Sp. Kašelj — Podgrad obiskali zibelko partizanstva — Belo krajino. Na poti v Semič, kjer so jih domači borci prisrčno sprejeli, so se ustavili na Muljavi, Žužemberku, Bazi 20 in Jelendolu. Na Bazi 20 jim je posebni vodji govoril o zgodovini baze. Nato so si ogledali bolnišnico v Jelendolu in grobove 45 borcev, ki so tod pokopani. Grobove so okrasili s cvetjem.

Na izlet v Rog so se podali tudi člani ZB in ZVVI »Oskarja Kovačiča« iz Ljubljane-Prue.

Pred spomenik v Žužemberku so položili šop rdečih nageljev. Še posebno se jim je vtislil v spomin obisk v Jelendolu, kjer je Franjo Fijavž pripovedoval o težkih pogojih zdravljenja v bolnišnici. Obiskali pa so tudi bližnje grobišče. Nato so se vrnili v Podturn. Pri kosilu so se povsili ob zvokih harmonike in partizanskih pesmi, nato pa obiskali Dolenjske Toplice. Tod jih je presenetilo, da je nekdanji dom invalidov prazen in zapuščen. Prulčani so se na poti domov ustavili še na Muljavi.

V KOZINI SE PRIPRAVLJAJO NA OBLETNICO VSTAJE

V Kozini je bila prva razširjena seja odbora za proslavo ob 25. obletnici vseh ljudske vstaje brklinsko-krškega območja. Seje so se udeležili predstavniki združenj ZB iz Pirana, Izole, Koprja in Sežane, predstavniki odbora istrskega odbora ter predstavniki družbeno-političnih organizacij iz Sežane. Sejo je vodil sekretar občinskega komiteja ZKS Sežana Andrej Franečič, ki je bil izvoljen za predsednika pripravljalnega odbora.

Proslava bo 29. septembra letos v Kozini in je posvečena 25. obletnici vseh ljudske vstaje, ustanovitve istrskega odbora ter ustanovitve raznih političnih organizacij na tem območju. Hrpelje-Kozino so izbrali kot kraj proslave zato, ker je za časa NOR bilo središče operativnega področja enot istrskega odbora in je tudi danes pomembno prometno križišče.

Na seji so se temeljito pogovorili o programu proslave ter določili pododbor za postavitev spomenika padlim borcem v NOB, za izvedbo kulturnega programa, za preskrbo, promet in zveze, mladino-tabornike, informacije in propagando ter pododbor za voljaške partizanske enote.

Pred kratkim je tudi posebna republiška komisija iz Ljubljane odobrila načrte za postavitev spomenika, ki jih je pripravil inž. Ludvik Tumori iz Portoroža. Spomenik bo stal v neosrednji bližini križišča v Kozini pri opepu ceste, ki pelje v Divačo. Skrb za postavitev spomenika je prevzel pododbor, ki ga vodi predsednik občinskega odbora ZZZ Sežana Miro Skapin-Nancs.

V kulturnem delu programa bodo sodelovali pevski zbori iz Koprja, Istrske Bistriče, Podturna in Divače. Sežane ter pevski zbor iz Trsta. Skupaj bo nastopilo kakih 160 pevcev, ki že vadijo za tamošnje nastope. Prav tako bodo sodelovali gimnazijci iz Koprja in zborovski recitaciji.

Pododbor za mladino, ki ga vodi predsednik občinskega komiteja Sežane Ana Godnik, predvideva prihod tabornikov iz vseh šestih občin na Slavniki še dan pred proslavo, nato pa bi se udeležili proslave na Kozini. Določili so se, da bodo taborniki na Slavniki hodili po poteh borcev istrskega ob-

reda iz smeri Podgorja, Hrpelje in Markovščine. Na pohodu se jim bodo pridružili tudi nekdanji borci istrskega odbora.

Pododbor za propagando in informacije, ki ga vodi sekretar konference SZDL občine Sežana Ivan Prelec, bo odprl razstavo slik in dokumentov iz NOB tega območja, ki bo obiskala vse večje kraje bivšega okraja Koper. Razstavo pripravljajo muzej iz Koprja.

USPELO TESTIRANJE

Sredi junija je bilo v Gornji Radgoni v dvorani delavske univerze testiranje rezervnih oficirjev in podoficirjev. Izvedli so ga v štirih skupinah, ki so si sledile v enodnevnem zaporedju.

Izpiti so pokazali, da so rezervni oficirji in podoficirji obvladali gradivo. Pred testiranjem so bila tudi predavanja, na katerih so se člani seznanili z razvojem JLA ter najnovejšo opremo in oborožitvijo.

Jože Toplak

Ob smrti Djura Djakovića spominski pohod

Kot smo zvedeli, nameravajo v priložnost letu ob obletnici smrti Djura Djakovića, ki ima spomenik na Duhu na Ostrem vrhu, organizirati spominski pohod. Tako bodo na dostojen način počastili tragično smrt dveh znanih revolucionarjev in organizatorjev KPJ. V ta pohod bodo vključili šolsko mladino in tabornike. Razen tega bodo k sodelovanju pritegnili še mladinski aktiv in druge zastopnike iz Slavenskega Breda, kjer je bil rojen nekdanji sekretar CK KPJ Djuro Djaković. D. M.

Borcem Zidanškove brigade

Ze precej časa zbiram gradivo za Zidanškovo brigado, vendar mi še ni uspelo ugotoviti točnega datuma ustanovitve brigade. To je verjetno eden od zelo redkih primerov iz zgodovine naših partizanskih enot, da ne obstaja za ta dogodek noben pismeni dokument. Kljub prepledu arhivskega gradiva Zidanškove brigade, štaba IV. operativne cone in glavnega štaba Slovenije, ni bilo mogoče ugotoviti točnega datuma ustanovitve brigade. Nekateri udeleženci ustanovitve brigade s Primožo na Pohorju se spominjajo, da je nekdo od vodilnih tovarišev prebral pred tremi zbranimi bataljoni odredbo o ustanovitvi brigade. Toda te odredbe ni nikjer, v povojnih letih so

bivši borci Zidanškove brigade določili datum ustanovitve in se zedinili za 7. januar 1944. Precej je borcev, ki oporekajo temu datumu in se bolj nagibajo za 8. januar 1944. Iz številnih izjav tretje skupine borcev, ki so bili na ustanovitvi brigade, pa je razvidno, da se ne strinjajo niti s 7. niti s 8. januarjem 1944. Mnenja sem, da je ta datum tako pomemben, da moram prositi za pomoč širši krog udeležencev, ki so bili ob formiranju Zidanškove brigade na Primožu na Pohorju v prvi polovici januarja 1944. Vse, ki jih še nisem obiskal, vljudno prosim za sodelovanje v tej zadevi.

Mirko Fajdiga, Muzej NO, Maribor

OB TABORNEM OGNJU

ške meje in tam porabijo letno vsaj milijon dolarjev, ki bi jih lahko pustili v Sloveniji. Prav tako se Levstik vsaj za javnost odreka podpore teroristom, ki minirajo naša diplomatska predstavništva in streljajo naše ljudi, češ da to Slovenci ne počno, ampak samo ustaši in četniki.

Iz celotne vsebine njegovega pisanja pa lahko zvmemo tudi za nekatere druge Levstikove nazore. Po njegovem je bila KP Slovenije do leta 1948 stalinistična partija in je kot taka grešila tako kot Stalin. Potem pa se je odvrnila od stalinizma in tako priznala, da so domobranci imeli od vsega začetka prav, ko so se bojevali proti komunizmu, kakršnega je hotel uvesti Stalin. Torej naj bi KP Slovenije nekako priznala svojo napako, da je sploh vodila osvobodilni boj in da je pri tem zadela na ljudi, ki so se ji uprli, s tem pa pomagali okupatorju...

Na tem mestu je premalo prostora, da bi nadrobno analizirali neutemeljenost in prefinjeno zlobnost takšnega pisanja. Le to bi radi poudarili, da smo borci NOV in slovensko ljudstvo še zmeraj prepričani, da je bil naš boj pravilen in da je bil pravilen ter učinkovit prav zato, ker ga je vodila Komunistična partija — vodila pa ga je tako, kakor je bilo prav za naš narod, ne pa tako, kot je hotel Stalin. Torej so očitki, da je bila naša partija do l. 1948 stalinistična, iz trte zviti! Prav tako še nismo spremenili svojega mnenja o belogardistih, domobranci, črnokotcih in drugih otenkih te družine: da so bili

okupatorjevi hlapci, ki so se borili skupaj z okupatorjem proti lastnemu narodu.

Kar pa se tiče sprave, moramo povedati, da smo jo že zdavnaj ponudili — vsem tistim, ki niso zagrešili zločinov. Ze med NOB je naša oblast objavila več odlokov o amnestiji za tiste, ki bi zapustili vrste sovražne vojske in se pridružili narodnoosvobodilni vojski. Prav tako je bila objavljena široka amnestija pred nekaj leti — toda ne za vojne zločince!

Vsega tega Levstik v svoji agitaciji za »spravo« iz razumljivih razlogov ne navaja, rad bi se predstavil kot žrtev nasprotij, kot zrno med dvema mlinskima kamnom, v bistvu obema enakima — dejansko pa je bil prizadeven hlapec nemških nacistov.

Naša zakonodaja je zavzela jasno stališče do tako imenovanih vojnih hudodelstev in stoji na stališču, da ne morejo zastarati. Kako naj torej zastarajo dejanja Levstika in njemu enakih, ki so v najhujših trenutkih slovenske zgodovine, oboroženi z orožjem, ki so jim ga dali Italijani ali Nemci, oblečeni v obleke, ki so jih dobili od Italijanov ali Nemcev, pokorno izvrševali povelja tujih oficirjev in esesovcev?

Zatorej zatrjevanje Levstika in tistih, ki stojijo za njim, kako želijo nekakšno »spravo« vseh Slovencev, zdaj, ko nismo več ogroženi, sloni na trhljih nogah. Zapeljanim smo odpustili, ne moremo pa zapeljivcem in tistim, ki imajo roke krvave do komolcev. Ko taki želijo »spravo«, nam je jasno (saj jih dobro poznamo), da je njihovo ponujanje roke samo pesek v oči, vaba za lahkoverne in usipavni prašek za našo budnost.

Kam pes moli tace, pa lahko sklepamo med drugim tudi iz Levstikovnega obnašanja in izjav. Rad bi se vrnil v domovino kot bogataš, se prikazal pred javnostjo kot dobronik domačih krajev in »velik strokovnjak« za gostinstvo ter turizem, vmes pa razkrajal zaupanje v socializem in nazadnje... kaj je njegov končni cilj, ni težko uganiti.

Motite se, gospod Levstik in vam podobni! Naši ljudje vam — rozen pokvarjenih posameznikov in lahkovernežev — ne bodo nasedli!

MILE PAVLIN

Alojz
Kenauer

šestdesetletnik

Le malokdo iz njegovega pokolenja ima za seboj tako burno preteklost kot ta mož, ki bi mu nikoli ne prisodili, če ga srečaš na cesti ali kje drugje, da je moral v življenju toliko pretrpeti in da ima za seboj že šest desetletij.

Rodil se je 14. junija 1908 v Mariboru, oče je bil sodar in eden izmed organizatorjev socialdemokratske stranke na mariborskem območju. Kot sodar je oče želel, da bi ga sin nasledil, zato ga je takoj po končani I. svetovni vojni postal učiti se obrti v Zagreb v tovarno sodov. Tam je postal član prvega stika s komunisti in postal 1923 član SKOJ. Obrti se je izučil 1926, vendar dolgo tega dela ni opravljal. Borbenost in razum, ki ga je pokazal pri političnem delu, sta bila kriva, da je kot član SKOJ prevzel vedno bolj odgovorne položaje. Najprej je postal član rajonskega komiteja, nato zagrebškega mestnega, pa okrajnega in nazadnje pokrajinskega za Hrvaško. Leta 1929, v času najhujšega nasilja nad komunisti, je postal član KP. Istega leta se je dokončno poslovil od sodarstva. Policija ga je razkrinkala in moral se je skrivati, postal je »profesionalni revolucionar«, kot temu pravimo zdaj. Hodil je po vsej deželi, se izogibal policajem in zandarjem, od sestanka na sestanku, vedno pripravljen na najhujše, saj so takrat z ujetimi komunisti surovo obračunavali in jih več sto brez sodbe pobili ali do smrti mučili. Leta 1931 so takratne oblasti zvedele o njem vrsto novih reči, zato so časopisi objavili zanj tiratice. Že prej je CK predlagal, da bi ga poslali v Moskvo, na šolanje v KUMMZ (Komunistična univerza nacionalnih manjšin Zahoda). Potem ko so časopisi začeli pisati o njem, je postalo zanj sila nevarno. To je tudi pospešilo njegov odhod. Ilegalno je prestopil avstrijsko mejo ter prek Dunaja, Prage in Varšave odpotoval v Moskvo. Leta 1934 je končal univerzo, vmes je bil tudi predstavnik SKOJ v III. internacionali ter član sekretariata mladinske komunistične internacionalne za Balkan.

Po končanem šolanju so ga poslali nazaj v Jugoslavijo na politično delo. Postal naj bi bil inštruktor SKOJ za jugoslovanske Stajerske, Koroško ter Pomurje, poskušal naj bi se bil tudi ilegalizirati. Februarja 1935 se je udeležil seje pokrajinskega komiteja KPJ Slovenije, ki jo je vodil pokojni Boris Kidrič in kjer so razpravljali o delu okoli volitev. Toda že marca so ga odpoklicali, vrnil se je na Dunaj, od tam pa ga je CK poslal v Francijo. Tam je sodeloval z Lovrom Kuharjem-Prežihovim Vorancem, organiziral izselence in deloval pri partijskem tisku. Še istega leta so ga poslali na podobno delo v Belgijo, kjer je bil med organizatorji Zveze delavcev in kmetov Jugoslovancev. Sodeloval je pri izdajanju lista »Izseljenski glas«, ki je izhajal v slovenski in srbohrvaščini.

Ko se je začela državljanska vojna v Španiji, je bil med prvimi, ki so pošli na pomoč republik. Že konec julija 1937 je odpeljal v Španijo deset tovarišev. Španska KP ga je poslala delat med anarhosindikalistami v Katalonijo. Tam se je seznanil z njihovim voditeljem Durrutijem. Tri mesece je bil tudi diverzant, kot zastopnik s fronte in poročevalec je prihajal tudi na seje katalonske vlade. Po organizaciji redne republikanske armade je bil v 119., 120. in 130. brigadi, postal je poročnik, bil je četni komandir. Kasneje je bil v 129. mednarodni brigadi. Ranjen je bil trikrat, nazadnje tako hudo, da je zdaj 80-odstotni invalid. Leta 1938 so ga kot invalida tudi evakuirali v Francijo, kjer je dočkal konec državljanske vojne.

Po nalogu CK ga je profesorica Zora Janjatović 4. septembra 1939 brez dokumentov pripeljala prek Italije v Jugoslavijo. Prijavil se je policiji, obredel zapore v Ljubljani. Zagrebu, bil v Glavnici in na Adi Ciganliji, pripravljali so proces zoper njega v Beogradu, nato pa sklenili, naj bi mu sodili v Ljubljani. Vsega skupaj je bil 9 mesecev v preiskavi, nazadnje pa so ga izpustili, ker mu niso mogli nič dokazati in ker so se počasi mnogi uradniki na sodišču in policiji preobrili, da imajo komunisti vendarle v glavnem vse prav.

Ko je prišel iz zapora, so ga poslali na politično delo v Maribor. Sodeloval je pri sindikalnih akcijah. V začetku 1941 je moral v Beograd, nato se je zaposlil v pivovarni v Leskovcu. Po nacističnem napadu na Jugoslavijo se je vrnil v Maribor in od tam so ga maja 1941 Nemci poslali na prisilno delo. Vsa štiri vojna leta je kopal jarke za kable, vmes pa se izučil novega poklica — graditve telefonskih in telegrafskih zvez. Osvobodila ga je Rdeča armada. Nato je do 1947 v sovjetski coni Nemčije gradil telegrafsko-telefonske zveze za štabe Rdeče armade ter se tako še nadalje usposabljal za kobilje, ki ga je opravljal od vrnitve v domovino pa do upokojitve leta 1967, ko je bil zaposlen pri pošti — investicijska skupina.

Po upokojitvi se je lotil razpečavanja knjig, ki jih izdaja zavod »Borec«. Pri tem delu je dosegel izredne uspehe. Mnogi delovni ljudje so dobili v roke knjige o revolucionarni preteklosti prav po njegovi zaslugi.

Sirjenje knjig, ki opisujejo našo in druge revolucije, tovariš Mikenauer smatra kot svoj prispevek k uveljavljanju načel, za katere se je bojeval vse življenje, vse od takrat, ko je kot petnajstletni vajenec postal skolevec.

Ob prisrčnem šestdesetletnem in petinšestdesetletnem revolucionarnega dela mu kolektiv zavoda »Borec« kot tudi njegovi številni znanci in prijatelji najpriskrneje čestitamo.

MP

Kdo bo omogočil zdravstveno zavarovanje socialno ogroženim kmetom borcem?

Te dni komunalni zavodi za socialno zavarovanje zaključujejo potrjevanje zdravstvenih izkaznic, kajti le z zdravstveno izkaznico je kmetu mogoče uveljavljati svoje pravice iz zdravstvenega zavarovanja po 11. in 12. členu zakona o zdravstve-

nem zavarovanju kmetov (Ur. list SR Slovenije, št. 43, leto 1967). Mnogi kmetje, med njimi tudi borci, iz socialnih razlogov še niso poravnali svoje davčne obveznosti za minulo ali celo več let. Takim po zakonu komunalni zavodi ne morejo po-

trditi zdravstvenih izkaznic.

Komunalni zavod potrdi veljavnost zdravstvene izkaznice, ko ugotovi, da sta zavarovančevi obveznosti iz naslova republiškega prispevka iz osebnega dohodka od kmetijske dejavnosti in prispevka za zdravstveno zavarovanje kmetov za preteklo

pisanih in imajo celo večletni zaostanek v plačevanju?

Zvedeli smo, da so nekatere občine že določile v svojih proračunih postavke in bodo tako denarno pomagale tistim, ki prispevkov ne morejo plačati. To pa sta dobra volja in predvsem denarna sposobnost občine. Občina tega denarja ni dolžna dajati.

Kot že na mnogih področjih socialnega varstva kmetov bo torej tudi pri zdravstvenem varstvu kmetov igrala pomembno vlogo zmogljivost občinske blagajne. Kmetu — borcu, ki živi v revnejši, gospodarsko pasivnejši občini, bo družba tudi v tem primeru odrezala tanjši kos kruha.

— žc —

VABILO

Združenje borcev Smednik bo priredilo za dan borca, 4. julija ob 15. uri, na Starem gradu v Smedniku partizansko srečanje. Udeleženci se bodo zbrali pri spominski plošči na sedlu.

Vabimo borce in aktiviste šmarnogorskega, smledniškega, voglanskega in pirniškega območja kot tudi vse druge, ki so kdaj hodili po teh krajih — tudi vse tiste, ki so se zadrževali na Starem gradu, preden so čez smledniški most odšli na Primorsko — da zanesljivo pridejo na srečanje.

Stregli bomo po partizansko.

ODBOR

leto v celoti izpolnjeni oziroma odpisani ali da teče postopek za ugotovitev neizterljivosti. Po zakonu bo torej tudi kmet — borec lahko užival pravice do zdravljenja, če ima plačana davka od kmetijstva in za zdravstveno zavarovanje. Ker pa imajo skladi za zdravstveno zavarovanje kmetov velike izgube, ne morejo plačevati zdravljenja tistem, ki davkov niso plačali. razen če sta odpisana oziroma neizterljiva.

Marsikateri kmet — borec se je znašel v težkem položaju. Ne more plačati omenjenih dveh davkov oziroma prispevkov in zato tudi nima zdravstvenega zavarovanja. Če sta mu davka odpisana ali neizterljiva, bo vseeno užival pravice iz zdravstvenega zavarovanja; to je riziko skladov. Kako bo s kmeti — borci, ki davkov nimajo od-

Praznovanje v Ljutomerski občini

Ceprav se prah za fašističnimi hordami, ki so aprila 1941 pregazile Jugoslavijo, še ni povsem poleg, posebno pa ne po cestah Slovenskih gor, so se že 1. junija 1941 zbrali pri Babčevih na Cvenu naši najbolj odločni ljudje. Na sestanku je stekla beseda tudi o uporu.

Kmalu so se začele prve akcije, od začetka bolj sabotaže, nato pa tudi napadi, ki so se zlivali v vseljudsko vojno vseh jugoslovanskih narodov.

Zaradi tega sestanka si je 1. junij izbrala za svoj občinski praznik občina v Ljutomeru. Tudi letos so ga praznovali, že dvajsetič, povežali pa so ga tudi s praznovanjem 100. letnice Ljutomerske knjižnice in 50-letnice od začetkov bojev za severno mejo.

Praznovanje je bilo na Cvenu, kjer je občinska skupščina imela svečano sejo. Sledil ji je kulturni program pred zadrugnim domom, v ta namen lepo okrašenim. Tako kot marsikje ob takih priložnostih so tudi v Ljutomeru proslavo povežali z novimi dosežki. V uporabo so dali nov vodnjak, ki bo po izračunih zadostoval za vse potrebe nadaljnjih 50 let.

Med gosti je bilo tudi okrog 50 nekdanjih borcev za severno mejo. Nagovoril jih je sin generala Maistra, Boris. Proslave

se je udeležilo več drugih vidnih predstavnikov in mnogo domačinov.

F. Hovnik

Tudi Istra se pripravlja na veliko obletnico

Na seji akcijskega odbora za proslavo 25. obletnice priključitve Istre domovini, ki je bila te dni pod vodstvom Milana Miškovića, podpredsednika izvršnega sveta SR Hrvatske, je bilo sklenjeno, da bo centralna proslava tega jubileja 28. in 29. septembra v Pazinu. Pokrovitelj proslave je predsednik republike Josip Broz-Tito.

Proslava se bo začela s svečano sejo slavnostnega odbora, katerega predsednik je Jakov Blažević, nato bodo kulturne in športne prireditve. Drugi dan pa bo velik miting, na katerega bodo prišli ljudje z vseh strani Istre.

To zgodovinsko obletnico bodo proslavili tudi v mnogih drugih krajih Istre. Tako bo v Zminju proslava istrskih brigad ob 25. obletnici ustanovitve I. istrske brigade »Vladimir Gortan«, ki mu bodo tega dne odkrili spomenik v Pulju.

Mladina pa se bo zbrala na Festivalu mladih Istre, ki bo prav tako v Pazinu.

ZA VAŠ TRANZISTOR GRE!

BATERIJE za tranzistorje

TOVARNA BATERIJ ZMAJ LJUBLJANA

- specialno za tranzistorje nova baterija SUPER PL po angleški licenci VIDOR
- 50 % daljša življenjska doba
- plastična prevleka onemogoča izločanje kisline
- izredno natančne mere
- elektronska kontrola kvalitete

V Mariboru so proslavili dan borca

Mariborska mladina in borci so 15. in 16. junija slovesno proslavili dan borca. V soboto, 15. junija so taborniki, mariborska mladina, pripadniki JLA in planinci iz Ruš z manifestativnim pohodom na poslednje bojišče Pohorskega bataljona počastili spomin na padle borce. Na Smolniku so pripravili srečanje mladine z borci s kulturnim

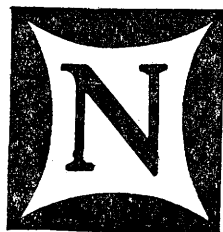
programom. V nedeljo popoldne se je 130 udeležencev manifestativnega pohoda podalo skozi Ruše, kjer je bila pri spomeniku padlih borcev kratka koreografija, v Mariboru v Ljudski vrt, kjer je bila proslava Mariborčanov ob dnevu borca.

V Ljudskem vrtu je zbranim spregovoril član predsedstva CK ZKS Mitja Rotovnik. Nato

je narodni heroj Janez Hribar predsednik občinskega odbora ZBB NOV Maribor brigadi 11. SNOB Miloša Zidanška, ki je sestavljajo taborniki, pripadniki JLA in mariborska mladina, izročil prapor, ki ga bo nosila brigada ob proslavah 25. obletnice Sutjeske. Zatem je predsednica občinske konference SZDL Maribor Kristina Lovrenčič predala v imenu mariborskih družbeno-političnih organizacij predsedniku komiteja ZMS Maribor Branku Smoletu prapor mladinskih organizacij.

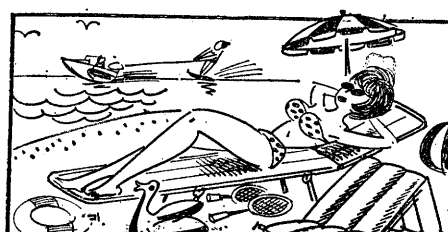
Program so dopolnili nastopi pevskega zbora Partizan, pionirskega pevskega zbora in orkestra za glasbeno vzgojo. Za najbolj številno udeležbo na manifestativnem pohodu je ob koncu narodni heroj Janez Hribar podelil osnovni šoli Košaki kip mladosti.

S. P.

Sončni in topli dnevi že vabijo k obali! — Vse za kopanje in oddih spet na izbiro v I. nadstropju trgovske hiše

nama Ljubljana

— kopalni plašč in brisače
— kopalke: moške, ženske in otroške
— kopalne kape in copate
— slamniki: za plažo in za sprehode
Letošnji vzorci in modeli — primerni za vsak okus in za vsako postavbo.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Novosti na fregati »Fox«

Ameriško dhomorsko ladjevo je dobilo novo fregato »Fox«, ki je med drugim oborožena tudi s protiradijskimi vodljivimi raketa- mi »asroc« in protiletalskimi raketa- mi »terrier«. Od drugih ladij pa se »Fox« razlikuje po tem, da lahko uporablja iste naprave za izstreljevanje enih in drugih raket. To mnogo pomeni, kajti na krovu je sedaj več prostora, na ladji pa imajo lahko večje zaloge raket kot doslej.

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Ladja pa ni oborožena le z raketa- mi, temveč ima tudi dva topa 76,2 mm, en top 127 mm in štiri torpedne cevi. Razen tega je na njej še protiradijski helikopter DASH.

Fregata je dolga 167 in široka nekaj čez 16 metrov, ima pa 7950 ton. Podobna ji je tudi fregata DLG-29, katere trup je iz jeklenih plošč, gornji del ladje pa iz aluminija. Njeni motorji dosežejo 85 tisoč konjskih moči.

DOPOLNITEV SISTEMOV ZA RANO ODKRIVANJE BALISTIČNIH ORBITALNIH RAKET

Radarji »gledajo« prek obzorja

V začetku novembra prejšnjega leta je svetovna javnost slišala za radarje, ki »vidijo«, kaj se dogaja tudi onstran obzorja. Prvi jih je omenil ameriški obrambni minister McNamara, češ da so taki radarji ena izmed možnosti za pravočasno odkrivanje aktiviranja delno orbitalnega bombniškega sistema (DOBS ali po angleško FOBS).

Odtlej je časopisje pogosto omenjalo radarje, ki »vidijo« prek obzorja, toda podrobneje ni pisalo o njih. Širši javnosti, ki je takrat prvič slišala za take radarje, niso pojasnili, kakšni so in kaj zmorejo. V strokovnem tisku pa o teh radarjih razpravljajo že vrsto let.

Sodobni radarji za hitro odkrivanje balističnih izstrelkov (za kar Američani uporabljajo kratico BMEWS) lahko opazujejo 5.000 kilometrov daleč. To zadostuje, da medcelinske rakete izstrelke opazijo dvajset minut pred njihovim prihodom na

krivanje ne morejo odkriti rakete-nosilke, ki izstrelijo bojno glavo v orbito, kajti ves postopek izstrelitve in prihoda bojne glave v orbito se dogaja pod obzorjem. Pa tudi bojna glava delno orbitalnega bombniškega sistema se približuje cilju, potem ko je obšla Zemljo, iz nasprotni smeri, ki je ne nadzirajo radarji za rano odkrivanje, vsaj tisti ne, kar so jih doslej postavili. Sicer pa tudi v primeru, če bi ti radarji bili na svojem mestu, bi odkrili bojne glave — zaradi zelo nizke orbite — le tri minute pred njihovim doletom nad cilj. To pa je premalo za aktiviranje protiraketne obrambe.

Radarji bi lahko opazovali, kaj se dogaja onstran obzorja, če bi mogli upogniti elektromagnetni curek valov, ki jih žarčijo njihove orjaške antene. V tem primeru bi za alarmiranje pridobili še kakih deset do dvanajst minut časa.

ni črti, prebijajo ionosfero in se izgubljajo v vesolju. Zanimivi pa so kratki valovi, za katere vemo iz izkušenj pri radijskih zvezah na velike razdalje, da se od ionosfere odbijajo.

Prav to je napotilo radarske strokovnjake nekaterih dežel k projektiranju in preizkušanju prototipov radarjev, ki bi delovali s kratkimi valovi in s katerimi bi — glede na to, da bi se njihovi valovi odbijali od ionosfere — lahko opazovali, kaj se dogaja tudi onstran obzorja. Tako na primer so se v ZDA v okviru načrta »Tipi« že lotili izdelave takih kratkovalovnih radarjev.

Kratkovalovni radarji za daljno opazovanje usmerjajo svoje antene ne proti pričakovanemu cilju, temveč pod ustreznim nagibom proti ionosferi. Curek radarskih valov se od ionosfere odbija in se na razdalji nekaj sto ali tisoč kilometrov spet vrača proti Zemljini površini. Odtod se del valov odbija nazaj proti ionosferi, od te pa ponovno proti Zemlji in prihaja v sprejemno anteno radarja.

V nekaterih primerih je mogoče doseči namesto enega samega skoka radarskega curka dva ali tri, v posebno ugodnih okoliščinah pa celo štiri ali pet skokov. Prav tako je mogoče s temi radarji opazovati zelo daleč — do 12.500 km.

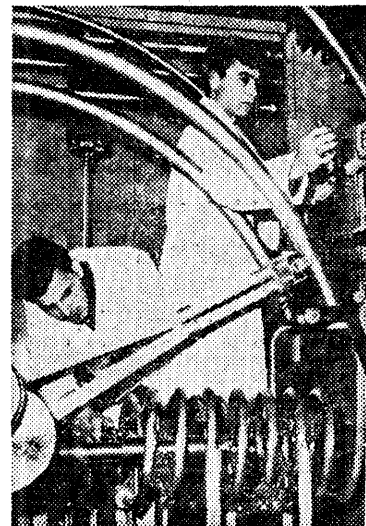
Večkratno odbiti radarski valovi (od ionosfere in Zemlje) pa se vračajo v anteno izredno oslabljeni. Radarski signal je šibak, vendar ga je mogoče okrepiti. Ni prav natančen, vendar velika natančnost niti ni potrebna. Zadostuje že to, da ugotovimo izstrelitev balističnega rakete. Radarji niso mogli ugotoviti. Poizkusi z eksperimentalnimi radarji za odkrivanje na velikih razdaljah s pomočjo kratkih valov dokazujejo, da je mogoče odkriti vsako izstrelitev balističnih izstrelkov in raketenosilk za delno orbitalni bombniški sistem (DOBS).

Kratkovalovni radarji ameriškega načrta »Tipi« delujejo na frekvenčnem področju izmed 3 in 30 megahercov oziroma na valovni dolžini od 100 do 10 m. Moč teh radarjev znaša od 15 do 50 kilovatov, vendar bo ta večja, ko bodo radarje začeli uporabljati v operativne namene. V Veliki Britaniji so preizkusili krakovalovne radarje, ki imajo frekvenčni obseg med 10 in 25 megaherci, njihova moč pa znaša 150 kilovatov.

Pomankljivost kratkovalovnih radarjev je predvsem v tem, ker niso dovolj natančni, kajti ionosfera se nenehno dviga in spušča. Zato ni mogoče nikoli vedeti, na kateri višini se valovi odbijajo. Posledica tega so napake v določanju razdalj, ki znašajo do 150 km.

Kratkovalovnih radarjev pa tudi ni mogoče uporabljati za spremljanje balističnih projektilov, katerih izstrelitev je že odkrita. Srednji in hkrati najdaljši del njihove poti namreč poteka nad ionosfero, skozi katero kratki valovi ne morejo prodrati. Zato v sistemu za rano odkrivanje balističnih izstrelkov krakovalovni radarji za opazovanje na velikih razdaljah ne morejo nadomestiti drugih radarjev.

Kratkovalovne radarje je mogoče motiti tudi z atomskimi eksplozijami v višjih plasteh atmosfere, s čimer je za nekaj časa preprečeno širjenje kratkih valov. Naposled pa je mogoče izstrelitev balističnih projektilov elektronsko maskirati in tako zapeljati krakovalovne radarske postaje v zmotu. To dosežejo s postavitvijo šibkih kratkovalovnih radijskih oddajnikov okrog raketne baze.

Tu nastajajo kratki radijski valovi

ne radarje za opazovanje na velikih razdaljah še nadalje izpopolnjujejo, kajti to so edini radarji, ki lahko »vidijo« onstran obzorja, pod črto neposredne vidljivosti. Elektromagnetni kratki valovi takih radarjev se dobro odbijajo od razbeljenih plinov, ki nastajajo ob izstrelitvi balističnih in drugih raket, še bolje pa se odbijajo od ognjene krogle atomske eksplozije. Zato jih je mogoče uporabljati tudi za nadzorstvo v zvezi s prepovedjo atomskih poskusov.

STEVAN KORDA

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

VSAK ČLAN

ZZB NOV, SLOVENIJE

NAJ POSTANE

NAROČNIK

TV-15

Navzlic tem in še drugim pomankljivostim pa kratkovalov-

SOVJETSKI AEROFLOT

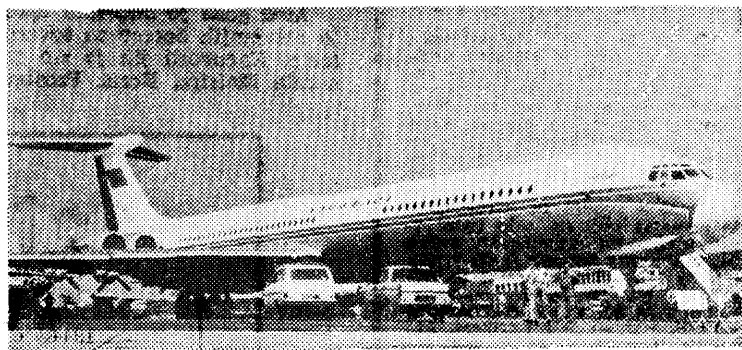
Sovjetski Aeroflot ima ogromno zračno ladjevo, s katerim so samo v 1967. letu opravili 52.900 milijonov potniških kilometrov. Samo iz Moskve odpelje po 180 letal dnevno. Najbolj izkoriščeno je potniško letalo Il-18 (v njem je — glede na razne inačice — prostora za 89 do 126 potnikov), saj so 26 % vsega prometa z moskovskih letališč opravili s tem letalom.

Zanimivo je, da se je še 1940. leta z letali prepejalo le 400.000 potnikov, deset let kasneje je njihovo število naraslo na poldrug milijon, pred tremi leti pa kar na 42 milijonov. Kaj to pomeni, nam pove naslednji podatek: v 1940. letu je letalski promet sodeloval v

celotnem potniškem poletu z 0,2 %, pred tremi leti pa že z 11 %.

To ni prav nič presenetljivega, saj so razdalje med posameznimi sovjetskimi mesti tolikšne, da res ne kaže več potovati z vlakom. Tako na primer razdalja med Moskvo in Novosibirskim preleti letalo v dobrih petih urah, vlak pa za to pot potrebuje 54 ur vožnje. Razlika v ceni pa tudi ni velika: vlak stane 37, letalo pa 49 rubljev.

Aeroflot vzdržuje tudi mnoge mednarodne linije. Vse kaže, da bodo Američani in Rusi vzpostavili tudi direktno letalsko zvezo med New Yorkom in Moskvo. Američani bodo uporabljali letalo Boeing 707, Sovjeti pa Il-62, ki ga vidimo na sliki.

Psihološki bojni strupi -

seznam najsodobnejših kemijskih bojnih sredstev vpisali novo kemijsko orožje — tako imenuje. Na Zahodu trdijo, da to novo orožje pomeni »humanizacijo« vojne uničenja.

činu, kako delujejo na človekov organizem, poznamo dve skupini: v prvo spadajo tisti psihološki bojni strupi, ki imajo tako imenovani psihotoksičen učinek, v drugo pa oni s psihofiziološkim učinkom.

Kateri psihološki bojni strupi imajo psihotoksičen učinek in kako ti strupi delujejo na človeka? Doslej nam je znano, da so njihovi najizrazitejši predstavniki dietilamidisergične kisline z oznako »LSD-5« ter psilobicin in sernil z oznako »PSP«. Človek, ki je zastrupljen s kakim izmed teh strupov, se obnaša nepravilno, nima občutka za prostor, ima privide, ves je prestrašen, ne pozna ljudi, doživlja predstave, ki jih v stvarnem življenju ni, in postane malodušen.

Druga skupina psiholoških bojnih strupov je značilna po psihofiziološkem učinku. To so meskalin (njegove spojine in oznake še niso znane), uspalni plin BE-7 in plin za zaslepitev JB. Če človeka zajamejo ta bojna sredstva, ga prevzame omotica, zaspi, začasno postane slep ter nima občutka za prostor, barve in predmete.

Psihološki bojni strupi prodirajo v organizem prek kože in dihalnih organov, delujejo pa na razne možganske centre.

KAPLJICE BREZ DUHA

Koliko časa mine med zastrupitvijo in prvimi znaki, da je nekdo zastrupljen? Drugo vprašanje: koliko časa traja stanje zastrupljenosti? Po uporabi psiholoških bojnih strupov običajno mine pol ure, preden se pokažejo prvi znaki zastrupitve. Stanje zastrupljenosti pa traja navadno od 8 do 10 ur, včasih pa celo 16 ur. Nato šele nastopi izboljšanje in vračanje organizma v prejšnje stanje.

Novo neslišno orožje ima lastnosti, ki otežujejo zaščito. Nekateri bojni strupi imajo kak značilen vonj: solzivič nas spominjajo na divje živje, iperit diši kot česen ali hren, vonj po gnilem senu ali vlažnem listju nas opozarja na dušiljvice itd.

Psihološki bojni strupi se od drugih razlikujejo tudi po tem, da nimajo nobenega zanje značilnega vonja. To je tekočina brez barve, duha ali okusa.

Vendar moramo razlikovati živčne bojne strupe od psiholoških. Živčni bojni strupi delujejo na živčni sistem in povzročajo takojšnjo smrt. Med najznačilnejše strupe iz te skupine spadajo soman, tabun, sarin in najnovejši, še malo znana strupa, VX in F. Živčni bojni strupi, ki so do stokrat bolj strupeni kot klasični, so namenjeni za uničevanje organizma, medtem ko psihološki bojni strupi spadajo med tista kemijska bojna sredstva, ki jih imajo za nevtraliziranje in slabitev organizma ter za začasno psihofizično onesposobitev človeka.

Kako psihološke bojne strupe mečejo na cilj? Najustreznejša sredstva za kemijske udare so klasično topništvo, raketno večtevno topništvo, balistični izstrelki in bombniki (s templimi in trenutnimi avio-kemijskimi bombami) ter letala za polivanje (aerosoli).

KAKO SE ZAVAROVATI IN POMAGATI?

Kako se lahko zavarujemo pred psihološkimi bojnimi strupi?

nobeno tuje bombniško letalo. S tem letalom so potokili tudi vrsto svetovnih rekordov.

Letalo ANT-4 »Sovjetska dežela« pa je zlasti znano po dolgem poletu iz Moskve do New Yorka. To je bil za tiste dni velik podvig, kajti mesti sta drugo od drugega oddaljeni 21.242 kilometrov.

Novo švedsko netrajno orožje

Švedska pehota bo v kratkem dobila novo orožje — »Mini-men«. To je protitankovsko orožje z majhnim dosegom, napravljeno pa je iz plastične snovi in steklenih vlakn.

To »mini-bazuko« je pokazal novinarjem vrhovni komandant švedskih kopenskih sil generalni poročnik Kurt Geramson. Orožje ima 90 cm dolgo cev, njegov kaliber znaša 74 mm, skupno z izstrelkom pa je težko 3,5 kg. Ker ima sorazmerno veliko začetno hitrost (160 metrov na sekundo), leti skoraj vodoravno in zato lahko zadene gibljive cilje na daljavo 150 m, nepomične cilje pa celo v primeru, če so oddaljeni 200 m.

krivanjem bojne glave delno orbitalnega bombniškega sistema. Sistemi radarja za rano od-

Kako se zavarovati pred njimi

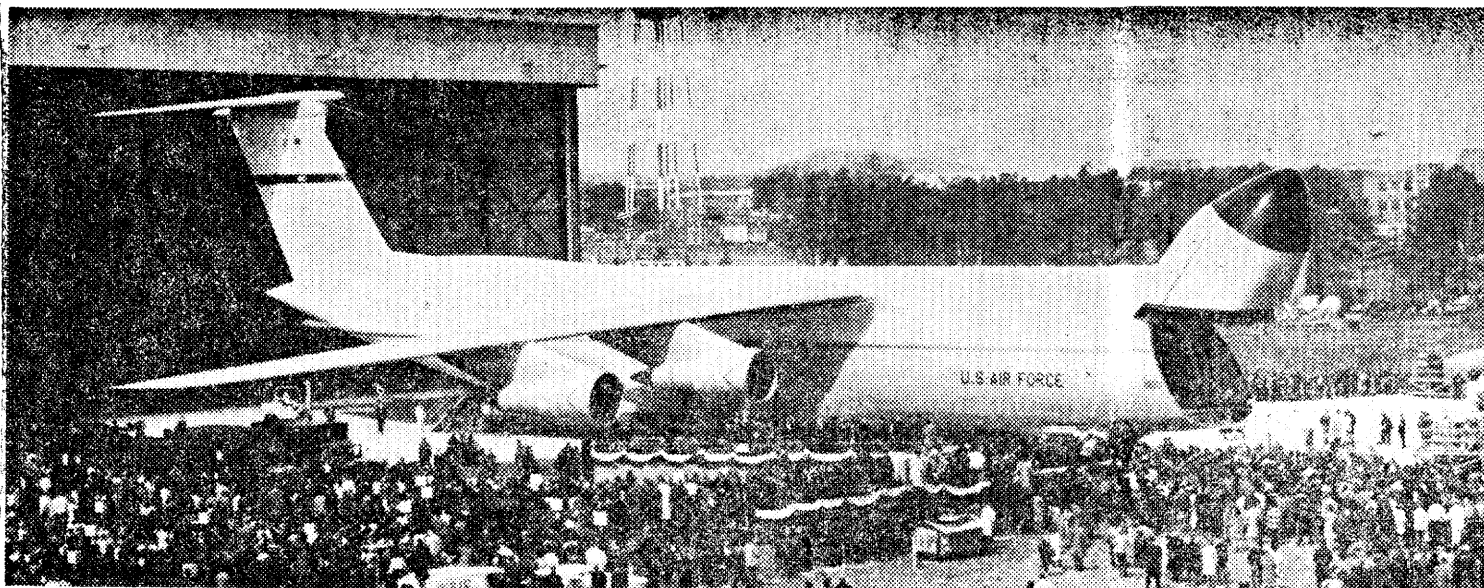
Kako nuditi pomoč

Za novo neslišno orožje — psihološke bojne strupe — smo prvič slišali okrog 1958. leta, sedaj pa jih že vse pogostejše omenjajo. Njihova vključitev med druga skrivna orožja, ki spadajo med tako imenovana kemijska bojna sredstva, je povezana z obsežno propagando. Njen cilj je ustrahovanje, vnašanje zmede in malodušja med ljudi. Hkrati s tako propagando pa širijo tudi vesti, češ da so psihološki bojni strupi nova bojna sredstva s »humaniziranim« učinkom. Ti novi bojni strupi menda ne uničujejo človekovega organizma, temveč človeka le začasno onesposabljajo za delo.

KAJ JE SERNIL, KAJ PA MESKALIN?

Ker so v vsaki znanosti prisojne ustrezne oblike sistematizacije in klasifikacije, zato so tudi ta uničevalni izdelki vključili v posebne skupine. Po na-

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

TRANSPORTNO LETALO »GALAXY« JE NAJVEČJE AMERIŠKO VOJAŠKO TON, ČE JE LETALO NAMENJENO DO 10.000 KILOMETROV DALEČ. GA NI TREBA PREPELJATI DLJE KOT 4.600 KILOMETROV, OZIROMA 45 TRANSPORTNO LETALO. VANJ LAHKO NALOŽE 120 TON TOVORA, ČE

BODOČNOST IMAJO ORJAŠKA POTNIŠKA LETALA

Dejstvo je, da letalske družbe čedalje bolj nadomeščajo srednja letala z velikimi, ta pa z orjaškimi. Zgodovina civilnega letalstva še ne pomni tega, kar se je bilo primerilo ameriški McDonnell Douglas Corporation: za razne letalske družbe ima naročenih petindvajset potniških letal DC-10 v skupni vrednosti 400 milijonov dolarjev. Znano je, da gre v vsako takto letalo po 252 potnikov. Prva letala te vrste bodo gotova proti koncu 1971. leta. Računajo pa še na nova naročila v skupni vrednosti 800 milijonov dolarjev.

AMERIŠKO ORJAŠKO POTNIŠKO LETALO DC-10

Letalo so začeli konstruirati pred dvema letoma. Imelo naj bi dva reaktivna motorja, narejeno pa bi moralo biti tako, da bi se lahko dvigalo ali spuščalo tudi na manjša letališča. Bilo naj bi dovolj veliko in močno, da bi lahko prevažalo

252 potnikov na razdaljo 4.600 kilometrov, rentabilno pa naj bi bilo na vseh razdaljah med 500 in 5.000 km. Med konstruiranjem so sklenili, da bodo letalu dodali še tretji motor in tako povečali njegovo srednjo hitrost na 965 km na uro.

Letalo DC-10 je ob vzletu težko 175.300 kg. Vendar pa to ni največje in najtežje ameriško potniško letalo. Prekaša ga namreč Boeing 747, ki je ob vzletu težko kar 322.000 kg, v njem pa je prostora za 360 potnikov. To letalo je dolgo nekaj čez 70 metrov, medtem ko ima DC-10 le 55 metrov. Prvo letalo je visoko 19 m, drugo pa dober meter manj. Naj omenimo še to, da so njune kabine široke približno šest metrov.

Potniško letalo DC-10 je zelo udobno. V prvem razredu ima 46 sedežev, medtem ko jih je v turističnem razredu 206. Hrano za potnike bodo pripravljali v kuhinji z osmimi štedilniki, ki je v posebnem prostoru pod

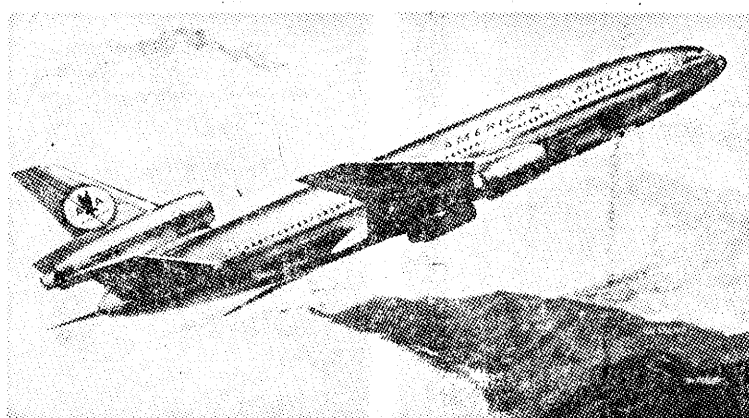
stropom. V jedilnico, ki je na isti višini kot kabine, jo bodo pošiljali po dveh dvigalih na dvajsetih postrežnih vozičkih.

Potniki bodo v letalo stopali in izstopali iz njega zelo hitro, saj ima na vsaki strani dovolj široka vrata, skozi katera lahko gresta po dva potnika.

Konstruktorji so posebno po-

zornost posvetili napravam, s katerimi naj bi zmanjšali hrup letalskih motorjev. V te namene so porabili kakih 200.000 dolarjev.

PRIHODNJIČ: »GALAXY«, DOSLEJ NAJVEČJE VOJAŠKO TRANSPORTNO LETALO NA SVETU

Borcem XIII. SNOUB »Mirka Bračiča«

Odbor za proslavo 25. obletnice ustanovitve XIII. SNOUB »Mirka Bračiča« pri skupščini občine Slovenske Konjice vabi vse bivše borce brigade na proslavo, ki bo dne 21. julija 1968 v Slovenskih Konjicah.

Borci naj se do 10. ure zberemo pred kulturnim domom v Slovenskih Konjicah.

Posebni vabil ne bo. Program proslave bo objavljen kasneje.

Prijave pošljite do 5. julija 1968 na naslov: »Občinski odbor ZZB NOV Slovenske Konjice«.

Smrtonosna rokoborba

Po kapitulaciji stare Jugoslavije so Paveličevi ustaši zasedli tudi dalmatinsko mesto Aržano, ga močno utrdili in od tod vdiral v bližnje vasi na ropanje in ustrahovanje nedolžnega prebivalstva. To je trajalo nekaj let, ne da bi se kmelje lahko oddahnili pred njimi.

Nekega dne pa so ustaši zvedeli, da so blizu Aržana prišli partizani in da ti namenjajo njihovo postojanko napasti. Novica je med njimi povzročila veliko vznemirjenost, ki je počasi prerastala v pravo paniko. To je bilo videti zlasti ponoči, ko so njihove rakete švigale proti nebu in so se razlegali mitraljezni rafali.

Zares, konec maja 1944 je 10. dalmatinska brigada obkoli-

la ustaško postojanko in jo silovito napadla. Sovražnik se je iz vsake hiše in vsake utrdb na vso moč upiral. Zlasti močan sovražnikov odpor je bilo čutiti na sektorju, ki ga je napadala 3. četa 4. bataljona. Izza nekega zidu se je nenehno oglašala ustaška strojnica in pošiljala kroglo za kroglo med partizanske borce. Tedaj se je do četrtega komandirja, ki ga je vse to jezilo in utrujalo, pripeljal bорец Slobodan Jenić in se ponudil, da uniči sovražnikovo mitralježno gnezdo. Komandir se je strinjal in dodal:

»Pojdi, Slobodan! Bodi previden! Mi pa bomo imeli razbojnike na muhi in jim ne bomo dovolili škiliti preko zaklonov.«

Brž ko se je Jenić premaknil in se začel plaziti proti zidu, so ga že pozdravile sovražnikove krogle. Rile so po tleh, razbijale kamenčke in dvigale prah proti napetemu in znojnemu borčevemu obrazu. Slobodan se je za hip stisnil za neko skalo, se oddahnil, posegel za bombami, ocenil položaj in spet previdno krenil naprej proti cilju. Prihajal je čedalje bliže, krogle pa so žvižgale visoko nad njim. To je pomenilo, da ga ustaši niso bili opazili, ko se je bil podal iz svojega začasnega zaklona.

Ko je bil Slobodan že prav blizu zidu, je zastal, da bi odvil medeninasti pokrov na bombi in z njo prisilil k molku sovražnikovega mitraljeza. Ne nadomna pa se je premislil in sklenil nalogo opraviti nekoliko drugače. Vrzaval se je, se z desnico oprjel zgornjega roba zidu, se odgnal in — že je bil na drugi strani ovire. Borcem njegove čete je ob pogledu na to zastal dih.

Jenić je nemudoma planil proti ustaškemu mitraljezu. Ta se ni zmedel, temveč je strojnico spustil iz rok, da bi lahko zadavil nepričakovane »gosta«. Čeprav je bil močnejši, se ga Slobodan ni zbal. Prišlo je do nepopisnega prerivanja in boja na življenje in smrt. Borila sta se na vse možne načine. V odločilnem trenutku je ustaš zagrizel v Slobodanovo roko in z zobmi trgal meso z nje. Čeprav je Jenića to zelo bolelo, ni odnehal in je na vso moč odrl od sebe besnega ustaša, kateremu je med zobmi ostal kos okrvavljenega rokava. Podivjani zločinec se je opotekel, omahnil in obležal poleg zidu. Jenić je priložnost takoj izkoristil, planil k ustašu, ga zgrabil za glavo in z njo tolkel po kamnitih tleh. Sovražnik je še nekajkrat trepil, nato pa se za vselej umiril.

Utrujeni Slobodan je globoko zajel zrak, nato pa vzel v roke ustaševo strojnico in začel streljati po drugih ustaših, ki so bili tam blizu. Dolgi rafali so povzročili med sovražnikovimi vojaki hudo zmedo. Jenićevi tovariši so jo nemudoma izkoristili, preskočili oviro in začeli razoroževati presenečene ustaše.

V tej akciji so Dalmatinci povsem uničili dva bataljona ustašev.

novo neslišno orožje

To vprašanje je pri obravnavanju zaštite pred kemijskim udarom zelo pomembno. V tem oziru veljajo enaki ukrepi kot za vse druge bojne strupe. Logični vrstni red pa naj bi bil tale: najprej je treba ugotoviti prisotnost bojnih strupov, nato pa uporabiti zaščitna sredstva, opraviti dekontaminacijo, nuditi prvo pomoč in naposled evakuirati zastrupljence. Pri vsem tem pa nastajajo resne težave. Ugotoviti strup ni tako preprosta zadeva. Doslej še ne poznamo zadovoljivih tehničnih sredstev za detekcijo, kajti psiholoških bojnih strupov ni mogoče odkriti po duhu.

Po kemijskem udaru je mogoče pri ljudeh opaziti znake neuravnovešenosti, kar je lahko prepričljiv dokaz, da je prišlo do kemijskega napada s psihološkimi bojnimi strupi.

Ce imamo zaščitno obleko in masko, potem lahko obvarujemo dihalne organe in kožo. Za zaščito posameznih delov telesa ustrezajo tudi usnjeni plašči in gumijasta oblačila.

Zanesljivih načinov odkrivanja in dekontaminiranja pa še ne poznamo, saj niti ne vemo za vse kemijske lastnosti psiholoških bojnih strupov. Miho in voda utegneta biti uspešni

sredstvi pa dekontaminacijo posameznih delov telesa.

Kako nuditi prvo pomoč ljudem, ki so jih zajeli psihološki bojni strupi? Na zastrupljence je treba takoj nataktni zaščitna sredstva, jih spraviti zastrupljenega ozračja, jih dekontaminirati in jim dati tablete s pomirjevalnim učinkom (meprobromat)! Vse to je treba storiti še pred njihovim evakuiranjem na sanitetno postajo, kjer bodo nadaljnjo skrb zanje prevzeli zdravniki.

UPORABA PSIHOLOŠKIH STRUPOV V VIETNAMU

V zvezi z dejstvom, da se je rodilo novo bojno sredstvo, neslišno in zahrbtno orožje, o katerem vemo še prav malo, je treba omeniti, da so Američani v Vietnamu že preizkusili nekatere vrste psiholoških bojnih strupov. Znano je, da so tam uporabili bojna strupa »BE-7« in »JB«, torej psihološka strupa s psihofiziološkim učinkom, ki med drugim povzročata začasno globoko spanje in oslepitev.

Indijski tehnik »Mjesnustrin« je odkril, da je zaradi nestrokovnega ravnanja s temi strupi umrlo 80, huje pa so bili zastrupljeni 104 ameriški vojaki.

V provinci Benč pa so bojni strupi samo v štirih dneh uporabe povzročili smrt najmanj 6000 prebivalcev Južnega Vietnama.

To ozadje vietnamske vojne, ki ga le slabo poznamo, je treba povezati z ženevsko konvencijo od 27. julija 1952. leta, po kateri je uporaba kemijskih bojnih sredstev prepovedana.

Psihološki bojni strupi so izdelek najnovejših dosežkov v kemiji, namenjeni za pridobivanje novih vrst oborožitev. Psihološki bojni strupi z vsem tistim, kar o njih vemo, so množično orožje v morebitni vojni. Napad na bojni duh prebivalstva in uničevanje družbene ureditve utegneta postati glavni cilj že v prvih dneh vojne, s tem v zvezi pa prav psihološki bojni strupi skupno z drugim orožjem lahko odigrajo pomembno vlogo pri množičnih kemijskih udarih na človekovo duševnost in njegovo pripravljenost na boj.

Nastanek novega neslišnega orožja zahteva od nas skrbno preučevanje vseh ukrepov in postopkov, ki utegnejo biti koristni za učinkovito zaščito pred kemijskim udarom s tem sodobnim orožjem.

Slavoljub Prvulović

Dr. Tone Ferenc:

Narodnoosvobodilni boj na Gorenjskem januarja 1942

Na razpolago boste dobili tudi težke in lahke minomete.

Za izvedbo vaše naloge vam bodo podrejeni podpolkovnik Russel, major Mann in kot I a (operativni oficir — op. T. F.) major Blöcher.

Prosim, da mi čimprej predložite akcijske načrte. Podp. Dalugec.

Himmlerjeva brzojavka je sicer datirana s 17. decembrom 1941, vendar je Himmler ustno povelje izdal že nekaj dni prej, in sicer nekje med 12. in 15. decembrom, tj. med partizansko zmago v Rovtjah in Schreyerjevimi prihodom v Maribor. Dne 15. decembra popoldne je bil namreč Schreyer že v Mariboru, in se je drugi dan zjutraj odpeljal z avtomobilom čez Celje v Kranj, kjer je imel posvet s komandantom 181. rezervnega policijskega bataljona, 17. decembra je bil navzoč pri pogrebu v Rovtjah padlih nemških policistov, medtem ko je 18. decembra obiskal policijske enote na Gorenjskem, se udeležil večerje pri dr. Ralnerju ter imel tam konferenco s policijskimi in orožniškimi oficirji o predvidenih akcijah na Gorenjskem.

Generallajtant Schreyer si je v drugi polovici decembra 1941 v Grand hotelu na Bledu uredil svoj štab, ki je obstajal do 10. februarja 1942 in se je imenoval policijski akcijski štab Jugovzhod (Polizei — Einsatzstab Südost). Kaže, da mu je bilo mogoče do kraja vzpostaviti štab šele do 28. decembra 1941, kot so pač prihajali na Bled policijski oficirji, ki jih je urad šefa redarstvene policije v Berlinu pošiljal tja iz raznih delov Nemčije, in kot so tja prihajale tudi policijske in druge enote.

Komandant štaba je bil generallajtant Schreyer, njegov namestnik polkovnik Randl, adjutant poročnik Weidig, načelnik štaba in operativni oficir podpolkovnik Blöcher, oficir za valedje major Mann (pozneje kapetan Rumler), personalni referent poročnik Bleiweis, referent za upravne zadeve policijski inšpektor Otto Biella, referent za zveze major Schall in prometno-tehnični referent poročnik Scheer. Orožniškega podpolkovnika Russa je Schreyer imenoval za »vodjo za posebno uporabo« in mu poveril skrb za izvajanje tistih nalog, v katerih bo nastopalo več samostojnih enot, za adjutanta mu je določil poročnika Kunscha.

Komandant tega, od vseh vetrov skupaj znesenega štaba generallajtant Schreyer je bil za izvedbo naloge odgovoren neposredno samemu Himmlerju, podrejen pa je bil višjemu vodji SS in policije v XVIII. vojnem okrožju generallajntantu Erwinu Rösenerju. Ker do tedaj višji vodja SS in policije v XVIII. vojnem okrožju ni imel glede partizanskega bojevanja v Sloveniji nobenih operativnih pristojnosti, verjetno tudi Himmler ni zadoščil Rösenerja za neposredno vodenje operacij proti gorenjskim partizanom, temveč je za to, ker je to bila predvsem naloga redarstvene policije, zanjo zadoščil Schreyerja in je bil ta podrejen Rösenerju le kot Himmlerjevemu zastopniku. Vendar pa se je ravno v tem obdobju, ki ga obravnava ta razprava, spremenil odnos višjega vodje SS in policije do protipartizanskega bojevanja. Ta namreč začne po novem letu podpisovati lepake o usmrtni talcev na Gorenjskem, ki jih je do tedaj podpisoval šef civilne uprave, in začne se udeleževati tudi posameznih, večjih protipartizanskih akcij ali pa jih celo vodi. Zanimivo je tudi vprašanje, zakaj niso v štab vključili polkovnika Mascusa. Kot je izpovedal po vojni, mu je Rösener pripisal krivdo za poraz pri Rovtjah in ga poslal v Salzburg, kjer je do februarja 1942 čakal, da so ga premestili v Stuttgart.

Ko so ustanavljali policijski akcijski štab Jugovzhod, je še naprej vodil protipartizansko bojevanje na Gorenjskem polkovnik Handl. Od 21. do 29. decembra 1941 se je imenoval »vodja akcijskih sil v južni Koroški« (Führer der Einsatzkräfte Südkärnten).

Tisti čas, ko se je ustanavljal, je policijski akcijski štab Jugovzhod začel dobivati nove policijske enote, in sicer tiste, ki mu jih je bil obljubil šef redarstvene policije Dalugec in tudi druge.

325. in 44. policijski bataljon sta bili tisti policijski enoti, ... kateri je Dalugec že 15. decembra izdal povelje, naj odideta na Gorenjsko. Podpolkovnik Blöcher, ki je bil načelnik štaba poveljnika redarstvene policije v Mariboru, je še isti dan poslal generala Winkelmanna pri šefu redarstvene policije v Berlinu, naj oba pripravljena bataljona takoj pošljejo v Kranj in naj jim dajo gorsko premo, brez katere sploh nima smisla, da prideta na Gorenjsko. Odgovorili so mu, da ju bodo opremili z gorsko opremo in za vsak bataljon pripravili v Gradcu po 1050 smuček. Predno so bataljona poslali na Gorenjsko, so ju še dopolnili s policisti iz raznih krajev. 44. rezervni policijski bataljon (10 oficirjev, 5 upravnih uradnikov in 468 policijskih stražnostrov) pod poveljstvom majorja Wallescha so 19. decembra s posebnim vlakom odpeljali iz Leipziga in je drugi dan popoldne prispel v Kranj. 325. policijski bataljon pod poveljstvom majorja Auscherja pa so poslali iz Krakova dar ali dva pozneje in je tudi prispel v Skofjo Loko 21. ali 22. decembra. Za bataljona so čez nekaj dni poslali tudi kolone tovornih avtomobilov, ker je Dalugec v Berlinu odredil, da bodo trije od angažiranih bataljонов motorizirani. Kolono za 325. pol. bataljon, v kateri je bilo 12 tovornih avtomobilov in 3 protitankovski topovi, so 26. ali 27. decembra poslali iz Kölna in je 30. decembra zvečer prispela v Kranj. Kolone za 44. rezervni pol. bataljon, v kateri je bilo 31 avtomobilov in 18 motornih koles z 2 oficirjema in 80 policisti, pa so 30. decembra poslali iz Tabora na Češkem ter je čez dva dni prispela v Kranj.

Ko sta bataljona prispela na Gorenjsko, je »vodja akcijskih sil« polkovnik Handl 22. decembra »za izvedbo SPLOŠNIH varnostnih ukrepov« določil bataljonom nova operativna območja: 44. rez. pol. bataljon (štab v Skofji Loki) območje nekdanjega škofjeloškega okraja, 181. rez. pol. bataljon (štab v Kranju) okrožje Kamnik, 325. pol. bataljon (štab v Kranju) kranjsko okrožje brez nekdanjega škofjeloškega okraja, 93. rez. pol. bataljon (štab na Bledu) del radovljiškega okrožja na severu do Radovne, na vzhodu do Save Dolinke, na jugu do Save Bohinjske vključno z Bohinjsko dolino in na zahodu do italijanske meje, 171. rez. pol. bataljon (štab v Radovljici) ostali del radovljiškega okrožja. Kaže, da je večji del 181. rez. pol. bataljona ostal v Kranju in na Bledu za krajevno zaščito, čeprav je bilo bataljonu dodeljeno kamniško okrožje.

Hkrati s to razmestitvijo enot je Handl napovedal skorajšen prihod »specialnih enot (tankov in protitankovskih topov)«.

Ze sredi decembra so v Berlinu predvidevali, da bodo poslali na Gorenjsko za 44. rezervnim policijskim in 325. policijskim bataljonom še tretji policijski bataljon, in sicer 323. policijski bataljon iz Tilsita. Toda ne vem zakaj tega bataljona niso odposlali, pač pa so okrog 9. januarja 1942 pripeljali v območje severovzhodno od Kranja, tj. v Senčur, 10. rezervni policijski bataljon iz Berlina pod poveljstvom majorja Woytewitza.

48 Prav tam.

49 Schreyerjeva brzojavka iz Maribora polkovniku Mascusu v Celovec 15. 12. 1941 ob 17.40. NAW. T-175, navitek 10: Karawanken Bote 24. 12. 1941.

50 Schreyerjevo dnevno povelje št. 2 z dne 2. 1. 1942. NAW. T-175, navitek 10.

51 Brzojavka urada redarstvene policije Berlin Schreyerju 17. 12. 1941. NAW. T-175, navitek 10.

52 Blöcherjeva brzojavka Winkelmannu 15. 12. 1941. NAW. T-175, navitek 10.

53 Brzojavka urada inšpektorja redarstvene policije Alpenland v Salzburgu poveljniku redarstvene policije Maribor 15. 12. 1941. NAW. T-175, navitek 10.

54 Brzojavka urada redarstvene policije Berlin poveljnikom in inšpektorjem redarstvene policije v Stuttgartu, Hamburgu, Münstru, Hannoveru, Mariboru in v Pragi ter Kölnu 18. 12. 1941. NAW. T-175, navitek 10.

55 Sporočilo poveljnika redarstvene policije Dresden Schreyerju 19. 12. 1941. NAW. T-175, navitek 10.

56 Sporočilo inšpektorja redarstvene policije Salzburg Schreyerju 28. 12. 1941. NAW. T-175, navitek 10.

57 Handlovo povelje 22. 12. 1941. arhiv IZDG.

58 Brzojavka šefa redarstvene policije Berlin Blöcherju 16. 12. 1941. NAW. T-175, navitek 10.

(NADALJEVANJE)

SATURNUS
LJUBLJANA

Telefon: 313-666

Proizvaja:

raznovrstno pločevinasto embalažo za prehrabeno, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine; artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, razpršilce itd.; dele za automobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke; elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje; litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice

Letos mineva 25 let od Kočevskega zhora poslancev slovenskega naroda in v ta namen namerava Zveza združenj borcev NOV občine Kočevje postaviti spomenik padlim borcem NOV in prenesti partizansko pokopališče iz Trate na novo pokopališče ob Črnomaljski cesti.

Ker pa odbor ne poseduje točnih podatkov o pokopanih borcih na Trati, pozivamo vse sorodnike in znanke, da nam sporoče naslednje podatke:

Priimek in ime, očetovo ime, rojstni podatki, zadnje bivališče, kdaj je padel in kateri enoti je nazadnje pripadal in točen naslov, kdo je gornje podatke posredoval.

Te podatke dostavite najkasneje do 31. julija 1968.

ZZB NOV OBČINE KOČEVJE

NOVO

DOMAČA JUHA

DOMAČI OKUS

PAKIRANO V POSODICAH

DELAMARIS IZOLA

SLOVENIJA VINO LJUBLJANA

Podjetje

SLOVENIJA VINO

priporoča vsem ljubiteljem dobre kapljice odlične proizvode znamke SLOVIN

- za poživitev in dobro počutje kozarec odličnega vina SLOVIN,
- pri prijetnem kramljanju poizkusite naš novi PELINKOVEC,
- pri kosilu in večerji pa pije te kvalitetna vina znamke SLOVIN.

NE POZABITE — ZNAMKA SLOVIN JE POJEM KVALITETE IN DOBREGA OKUSA.

ZA HITREJŠI NAPREDEK KMETIJSKE PROIZVODNJE UVAJAMO ZA VSE KMETOVALCE IN GOZDNE POSESTNIKE

namensko varčevanje

Z NAMENSKIM VARČEVANJEM DOBITE

75 do 200 % posojila

OD PRIVARČEVANEGA ZNESKA

- za nakup, gradnjo, dograditev ali obnovo gospodarskih objektov
- za nakup kmetijske mehanizacije
- za ureditev nasadov, hmeljnikov, vinogradov, jagodičevja
- za nakup plemenske živine
- za izvedbo melioracij

Za pridobitev pravice do posojila je treba privarčevati vsaj 2500 N-din. Najkrajša varčevalna doba je 13 mesecev.

Vloge se obrestujejo po 6 %, obresti za odobrene kredite pa znašajo 7 %.

PO PRETEKU VARČEVALNE DOBE PRIDOBI VARČEVALEC PRAVICO DO POSOJILA

- po 13 mesecih varčevanja 75 %
- po 18 mesecih varčevanja 100 %
- po 24 mesecih varčevanja 150 %
- po 30 mesecih varčevanja 200 %

OD PRIVARČEVANEGA ZNESKA.

KREDITNA BANKA CELJE

Kreditna banka in hranilnica Ljubljana

Novo nagradno žrebanje

125 NAGRAD

NAGRADE: Za varčevalce vezanih hranilnih vlog, ki bodo imeli do 31. avgusta vložnih najmanj 2.000 N-din na odpovedni rok nad 1 leto

- 1 osebni avto AUDI — 80 L
- 1 osebni avto ZASTAVA 750
- 3 nagrade: kmetijska mehanizacija v vrednosti po 5000 N-din

- 20 prenosnih avtomatičnih šivalnih strojev MIRNA — VERITAS
- 50 ročnih avtomatičnih ur »DARWIL« model 1968
- 50 koles PONY — ROG

Posluje za stranke: osrednja poslovna enota in Mestna hranilnica ljubljanska vsak dan razen sobote od 7.30 do 18. ure neprekinjeno.

Vse ostale poslovne enote: ponedeljek in sredo od 7.30 do 16. ure neprekinjeno, torek, četrtek in petek od 7.30 do 12. ure.

OSREDNJA POSLOVNA ENOTA, LJUBLJANA, Šubičeva 2

PODRUŽNICE: Beograd, Cika Ljubina 8/I, Novi Sad, Grčkoškolska 2; Mestna hranilnica ljubljanska, Domžale — Kamnik — Kočevje — Trbovlje

PREDSTAVNIŠTVO: München, HERZOG, Wilhelm Strasse 1

EKSPOZITURE: v Ljubljani: Bežigrad — Moste — Stara Ljubljana — Šiška — Vič;

zunaj Ljubljane: Črnomelj — Grosuplje — Hrastnik — Litija — Logatec — Medvode —

Rakek — Ribnica — Vrhnika — Zagorje

v AP Vojvodini: Bački Petrovac — Beočin — Srbobran — Temerin — Titel — Zabalj

Uglajena nepopustljivost

Prenajljeno je bilo upanje, ko je ameriški predsednik Johnson po televiziji napovedal pripravljenost Združenih držav Amerike za mirovna pogajanja z Demokratično republiko Vietnam. Po dolgotrajnem obotavljanju glede mesta pogajanj so se naposled sporazumeli za Pariz in, še pred velikimi nemiri v Franciji so pripravili prostore v nekdanjem hotelu »Majestic« na Avenue Kléber, ki ga imenujejo Center za mednarodne konference.

10. maja so se ameriški in severnovietnamski predstavniki, ki sta jih vodila Averell Harriman in Xuan Thuy, prvič sestali. Nekoliko smo bili presenečeni, ko smo zagledali predstavnike bojujočih se držav, kako si segajo v roke in kako se prijazno smehljajo. Diplomatski boj je pač uglajen, predvsem pa je daleč od bojišča.

Ze pred začetkom pogajanj so bila znana stališča ZDA in DR Vietnam. Ameriške zahteve so se zadnje čase venomer spreminjale in naposled so se »razjasnile« v zahtevo po »recipročni deeskalaciji«. Se pravi, da bi Američani sprejeli severnovietnamsko zahtevo o takojšnjem in brezpogojnem prenehanju bombnih napadov na ozemlje DR Vietnam, če bi bil DR Vietnam tudi pripravljen »popustiti«. Pri tem ameriški diplomati zagovarjajo tezo, da se vojaki iz Severnega Vietnamu prav tako kot ameriški bojujejo na tujem ozemlju, v Južnem Vietnamu.

Averell Harriman je na eni izmed sej dejal, češ, da severnovietnamski delegati zanikajo dejstvo, da se najmanj 85.000 vojakov iz DR Vietnam bojuje na jugu Vietnamu, s čimer kršijo ženevske sporazume o Vietnamu iz leta 1954.

Na to je Xuan Thuy odgovoril, da je ženevske sporazume izigrala saigonska vlada Ngo Din Diema, ko je leta 1956 onemogočila svobodne volitve, dogovorjene v ženevskih sporazumih. Če bi volitve bile, potem bi bila danes Severni in Južni Vietnam združena. Vietnamski diplomat je tudi poudaril v svojem govoru, da je agresor v Vietnamu Amerika, ne pa obratno: najprej je ameriška vojska prevzela oblast v Saigonu (marionetna vlada pač ne more trditi, da ima položaj v deželi v svojih rokah), nato pa so ZDA inscenirale tako imenovani »tonkinški incident« (ko naj bi severnovietnamske ladje napadle ameriške) in ga izkoristile za vojaške akcije nad DR Vietnamom.

Položaj ZDA in DR Vietnamu za konferenčno mizo v Parizu ni enak. Združene države Amerike so kljub velikanski vojaški mašineriji na slabšem, zakaj ne morejo se postaviti z večjimi uspehi na bojišču. Še več: od začetka letošnjega leta je pobuda popolnoma v rokah ameriških nasprotnikov in značilno za to so tudi boji v samem Saigonu. ZDA so morale zamenjati poveljnika v Vietnamu Westmorelanda z Abramsom, vendar je ta že kmalu izjavil, da ne morejo preprečiti napadov nasprotnika. Drug pomemben dejavnik v škodo Amerike je svetovno javno mnenje, ki je na strani Vietnamu (Severnega ali Južnega, to je pač vseeno, saj gre za podpiranje osvobodilnega boja). Potem seveda ne gre prezreti notranjih — političnih in gospodarskih

KULTURA IN PROSVETA

RAZGOVOR S KIPARJEM STOJANOM BATIČEM AVTORJEM SPOMENIKA NOB V TRŽIČU

V Tržiču bodo blizu predilnice pričeli graditi razstavnih paviljon s spomenikom narodnoosvobodilni borbi in revoluciji. Pravzaprav bosta zgradba in skulptura skupaj zahvala revolucionarnim Tržičanom,

padlim med vojno in graditjem povojnega mesta. Zgradba s spomenikom — skupino ljudi sredi vojne vihrice — na svoji ploščadi bo stala v parku tik glavne ceste. Ploščad bodo zgradili v isti višini kot je cesta. Paviljon bo gospodarskega in kulturnega pomena za ves tržiški živelj, saj bodo njegovi prostori odsever dejavnosti tržiške komunke. Tako so Tržičani dvakrat dobro storili: počastitvi revolucije so prispevali še koristnost objekta. Paviljon se bo s spomenikom razprostiral na prostoru površine okrog 12 krat 24 metrov.

Mnoge bralce je zanimalo, kakšna bo ta spominska zgradba, predvsem pa, kako bo uspešna kombinacija modernega zasteklenega paviljona in spomenika. Zato sem obiskal avtorja tržiškega spomenika, akademskega kiparja Stojana Batiča in mu zastavil nekaj vprašanj.

— Kaj ste hoteli povedati z bodočim spomenikom?
— Sledil sem želji celotnega tržiškega zbora borcev in svo-

jemu lastnemu likovnemu konceptu. Na demokratičen način so tržiški borci povedali tisto, kar hočem povedati jaz s tem spomenikom: da je tudi Tržič krvavel za svobodo. Sicer pa bi bodoči spomenik mogli postaviti tudi v katerikoli drugem mestu. Njegova splošnost izhaja iz dejstva, da smo bili vsi partizani polni le ene ideje: zmagati.

— Kako vam bo uspelo doseči monumentalnost spomenika pred moderno stekleno zgradbo?

— Z obliko v duhu današnjega utripa življenja. V letih po revoluciji smo napravili že toliko spomenikov, da je težko napraviti nekaj novega, kar je bližje današnjim pogledom na revolucijo. Velikost spomenika sem poskušal doseči tudi s tem, da se krog postav razširja od vznožja proti vrhu.

— Opišite nam kompozicijo spomenika!

— Pri ustvarjanju spomenika sem sledil trem stvarim: svojemu likovnemu konceptu — bloku mase — ki se ga držim že dalj časa; ambientu sredi novodobne arhitekture in lahkega gradbenega materiala ter tehnično vremenskim razmeram: spomenik bo stal pod drevjem, kjer je vlažno. Bo iz bronu. Predstavljaj bo skupino ljudi v naravni velikosti, ki na meter

ciji pri nas bi nam morda lahko povedali: kaj je krivo temu, da je naša dežela polna spomenikov, ki s svojo obliko niso v čast revoluciji?

— Ne bi dolžil le likovnikov. Od vojne do pred nekaj let je vladal mrzlični lov na spomenike. To je rojevalo nenačrtno gradnjo, polno estetskih napak. Tisti, ki so gradili bolj načrtno, so bolj korigirali; tu je že bil odgovoren likovnik. Po vojni smo bili ilustratorji revolucije in premalo likovno razgledani. Takrat smo po likovni plati delali napake. Dandanes pa moramo paziti, da ne zaidemo v drugo skrajnost: da ne podredimo vsebine likovnim težnjam. Tudi v drugih državah niso imeli pri izboru kvalitete najbolj srečne roke. Vendar povsod lahko iz množice potegnemo najboljše, ki bodo tudi edini ostali poznejšim rodovom. Slabe spomenike pa so napravili arhitekti, ki se niso razumeli na likovno umetnost. Vendar pri nas imamo mnoge lepe spomenike, ki bodo še dolgo dokazovali ljubezen naroda do prednikov in ne nazadnje tudi njegov smisel za likovno umetnost.

V Tržiču še ne vedo, kdaj bo spomenik zagotovo stal. Kipar Batič bo njegov osnutek oblikoval v naravni velikosti v glini, nato v mavcu. V zagreb-

Za družino in dom

Pri Državni založbi Slovenije je pravkar izšlo obširno delo z naslovom »Za družino in dom«. To je pravzaprav priročnik za družinsko vsakdanjo uporabo, saj nudi obširne teoretske in praktične napotke za delo v družini.

V tem obsežnem priročniku na 880 straneh — izšel je v 10 tisoč izvodih — je sodelovalo 65 avtorjev, strokovnjakov in svetovalcev na območju osnovne družbene celice — družine in njenega prvotnega prostora — doma. V družino in v dom če-

dalje bolj vdirajo sodobnejše zahteve, od načina življenja do raznih tehničnih pripomočkov, ki terjajo znanja in popravila. Priročnik »Za družino in dom« je torej več kot potrebna knjiga, saj spremlja družino vzgojno in razvojno, jo navaja na lepe mesebojne odnose, ki se poudarjajo tudi na okolico. V knjigi je govora posebej o vzgoji otroka in mladca, o zdravju in boleznih, estetiki, spolni in telesni vzgoji, o prehrani, o ureditvi stanovanja, tekstilu, modernem oblačenju, o gospodarnosti v gospodinjstvu, o potrebnosti in koristnosti razvedrila, ročnem delu in celo o prometu in varnosti na cesti. Priročnik bo zares koristen svetovalec; zamisel je dosegla svoj namen.

Ni treba posebej poudarjati, da je tak priročnik potreben in dobrodošel, saj je nujno, da se v družini vsi člani privajajo na delo, ki naj bo v družini enakovredno za vse člane. Sprito neučinkovitosti in dragih uslug raznih servisov in obrtnikov, je za poprečno slovensko družino nujno, da se seznani z vsem, kar ima v domu, zna popraviti vse drobne okvare od električne varovalke do zamenjave elektron pri televizorju. Važna je tudi porazdelitev dela. Ni izključno samo ženskega ali moškega dela, ali celo, da bi bilo za moškega kakšno delo poniževalno.

Priročnik »Za družino in dom« ni potrebna knjiga samo za družino, temveč tudi za organizacije in ustanove, ki se ukvarjajo pri nas z družinsko problematiko. To bo tudi posredna vez, medsebojno sodelovanje navzven in navznoter, da bo naša družina igrala vsestransko vlogo osnovne celice naše socialistične družbe.

Če pomislimo na vso obilico dragocenih nasvetov in napotkov, knjiga niti draga ni (100 N-din), čeravno bi bilo želeli, da bi jo bili odgovorni dejavniki podprli s potrebno subvencijo, da bi zares lahko našla pot v sleherno našo družino.

Kljub vsemu odpor

Bržkone nima še nobeno slovensko mesto podobne kronike o odporniškem gibanju, kot jo ima Maribor. Napisala jo je Milica Ostrovska, izdala pa v treh knjigah in pod naslovom KLJUB VSEMU ODPOR mariborska založba Obzorja. Prvi del te 800 strani obsegajoče trilogije je izšel pred petimi leti, pred kratkim pa sta izšli še druga in tretja knjiga. V prvem delu so opisani dogodki od aprila 1941 do septembra 1943. Druga knjiga zajema čas od zloma Italije do julija 1944, do junškega boja članov okrožnega komiteja, ki so zaradi izdajstva padli v Studenicih. Tretja knjiga obravnava obdobje od poletja 1944 do osvoboditve, to je obdobje, ko je osvobodilno gibanje na Štajerskem in tudi neposredni okolici Maribora, sprito prisotnosti XIV. divizije, prišlo do velikega razmaha in je mesto ob Dravi dočakalo osvoboditev, kljub hudim žrtvam in razredčenim vrstam, častno in junško.

Ko človek prebrata teh 800 vznemirljivih strani zgodovinskega pričevanja o junških in čestih preseljenih dogodkih, o predanih, zvestih in požrtvovalnih ljudeh, o trpljenju in žrtvah na eni strani, na drugi pa nepopisnem zverinstvu v imenu kljukastega križa, krvi želnih esesovcev, in gestapovcev, o zločinah, ki jih metajo policije, delavci vseh mogočih hiš, in izdajalcev s pasjo dušo, se knjiga razgrne kot velikanški mozaični relief in belih obrušeni in preverjeni kamenčki. Ob pogledu na ta mozaični relief izprizuje veliko delo, potrpežljivo iskanje in prizadevanje pri zbiranju gradiva.

Avtorica je bila postavljena pred izredno težko nalogo: zakaj ob pomnkanju pisanih virov in dokumentov se je morala zateči k več kot 700 ljudem, ki so posredno ali neposredno sodelovali pri teh dogodkih. Začetki zbiranja gradiva segajo že v prvo leto po osvoboditvi in je trajalo domala dvajset let. Čeravno so bili tedaj spomini še sveži, jih je bilo treba soočiti, izluščiti iz njih čim bolj objektivno resnico. Tako je polagoma od dogodka do dogodka, iz skrbnega in prizadevnega zbiranja spominskih pričevanj nastala dragocena kronika narodnoosvobodilnega gibanja v severovzhodni Sloveniji in še posebej v Mariboru.

Trilogija KLJUB VSEMU ODPOR v časovnem zaporedju opisuje osvobodilno gibanje v Mariboru. Prvi poganki odpora segajo že v prve tedne nemške okupacije in nič čudnega ni, da je bila pobudnik prvih odporniških podvigor pravzaprav mladina. Mladina, napredna in zavedna, je bila tista zavestna sila, ki se je uprila krivicam, ponižanju in nasilju.

Mladi ljudje so bili pod vodstvom KP poglaviti akti odporniškega. Od aprila 1941 in vse do osvoboditve v maju 1945 je bila mladina v prvih vrstah in celo Pohorski bataljon je bil sestavljen zgolj iz škojčev in mladih komunistov. Iz poteka dogodkov je tudi očito, da je bilo osvobodilno gibanje v Mariboru neprimerno težje kakor po drugih mestih, to pa predvsem zaradi izdajstva in petokolonasta. Žrtve in izgube so bile izredno velike, toda zavedno mesto ni nikoli klonilo, na mestih padlih so se znova in znova pojavili stvari predani mladi ljudje.

Trilogija KLJUB VSEMU ODPOR predstavlja dragocen prispevek k zgodovini boja za osvoboditev na Štajerskem, avtorici pa gre za njeno skrbno delo vse priznanje. Vse tri knjige je opremil Uroš Vajnski. C. S.

SPOMENIK SIMBOLIZIRA OSVOBODILNI BOJ TRŽIČANOV

visokem podstavku sklepa krog. Kot legenda rasti revolucije se njihov krog pričena s prganoko — materjo z otrokom in prehaja v prikaz zapornikov, streljanja talcev, upor, ta pa se razvije v splošno vstajo, ki jo simbolizira mladi vzpenjajoči se in hrzajoči konj z dvignjeno glavjo.

— Kot ustvarjalec več spomenikov NOB in revolu-

ški livarni »Vladimir Šeb« bodo skulpturo odšli v bron.

Spomenik NOB in revoluciji bo ponos Tržičanov. Nanj so dolgo čakali. Kipar Batič pa mu je vsebinsko dodal še eno stvaritev: to bo reliefna plošča, ki bo vzdajana nad vhodom v razstavnih paviljon. V obliki perforiranega reliefa bo prikazovala celotno dejavnost tržiške občine.

-26-

Partizanska ljudska pesem

MOŽU V JEČO

Da sem drobna ptička,
krila bi razpela,
v koprsko bi ječo
urno poletela.

Sedla bi na okno,
milo bi zapela,
možu mrzlo ječo
s petjem bi, ogrela.

Da sem zlato sonce,
v ječo bi svetila,
žalost bi trpečim
z radostjo zlatila.

Da sem cvet dehteč,
vonj bi v hlad razlila,
bi cvetela v ječi,
upanje krepila.

Da sem pajek sreče,
lestev bi izpredla,
prislonila k oknu,
iz ječe te povedla...

E. A.

Pepca Leban-Planinčeva:

PIONIR

Jaz sem mali pionir,
buden sem kot komandir,
puško imam in kapico
z lepo rdečo zvezdico.
Puška še lesena je,
tudi jaz sem majhen še,
ko pa zrastem, bom krepak,
takrat pravi bom vojak.

RAZGLEDI S 46. VZPOREDNIKA

— težav v Združenih državah Amerike, predvsem pa predseidniških volitev, ki bodo že novembra.

Demokratična republika Vietnam ima na svoji strani vso svetovno javnost, napadi ZDA na njeno ozemlje niso potlačili morale vietnamskega ljudstva, naposled pa je treba upoštevati tesni skupni boj Fronte narodne osvoboditve Južnega Vietnamu in oboroženih sil DR Vietnam. Prav tiste dni, ko so Američani že ničkolikokrat očitali DR Vietnam »infiltracijo« na jug, je FNO dala posebno izjavo. V njej je poudarjeno dejstvo, da je Vietnam eden in da je vietnamsko ljudstvo eno. Zato je njegova pravica in dolžnost, da se zedinijo ter s skupnimi naporji bojujejo proti skupnemu sovražniku. Prebivalstvo Južnega Vietnamu, ki se v glavnem naslanja na lastne sile, ima v osvobodilnem boju vso pravico do pomoči svojih bratov s severa.

Severnovietnamski list »Nan Dan« je izjavo takole komentiral: »Dogodki v zadnjih šestdesetih letih jasno kažejo, da je ameriški imperializem agresor v Južnem Vietnamu, saboter neodvisnosti, miru in enotnosti naše domovine, kakor tudi ženevskih sporazumov o Vietnamu iz leta 1954, da je sovražnik našega naroda številka ena«. Komentar nadaljuje, da so se ameriški imperialisti znašli v slepi ulici v Južnem Vietnamu zaradi hudih porazov, tako da so razširili vojno zunaj južnovietnamskega ozemlja, da bi se otresli nerodnega položaja. Pri vsem tem pa ZDA drzno trdijo, da se bojujejo proti DR Vietnam samo zato, da bi svoje južnovietnamske zaveznike rešile pred »infiltracijo« in »agresijo« s severa.

Severnovietnamski diplomat Xuan Thuy je seveda opozoril ameriške diplomate, da utesne zaradi takšnih stališč priti do prekinitve pogajanj, pri čemer bo vsa odgovornost na ameriški strani. Vendar je vsaj doslej kaj malo verjetno, da bi pogajanja prekinili. Baje je predsednik Johnson ukazal Harrimanu, da ne sme prvi vstati iz za zelene mize. Če bi ZDA prekinile pogajanja, potem bi seveda pokazale pravi obraz, se pravi, da jim ni do sklenitve miru.

Svetovna javnost je zaskrbljena nad tem, da se vojaške akcije v Vietnamu nadaljujejo. Pri tem Američani na konferenci v Parizu očitajo predstavnikom DR Vietnam, da so nepopustljivi, češ, da akcije FNO v Južnem Vietnamu vodijo severnovietnamski generali in oficirji. Xuan Thuy je dejal, da so ZDA zaradi neuspehov v Vietnamu morale proglasiti »omejeno bombardiranje«, se pravi bombardiranje samo nekaterih področij. Toda ZDA so se ravnale po premetenem računu: zdaj zbirajo svoje vojaške sile, ki so bile prej razkropljene za široke napade na ves Severni Vietnam, za napade na manjša področja. Po ameriških računih naj bi bilo to učinkoviteje, obenem pa naj bi svetovno javnost prepričalo, da izvajajo »deeskalacijo«, čeprav gre za »eskalacijo«, če upoštevamo moč napadov.

Na eni izmed sej v Parizu, ko je bilo spet slišati ameriško zahtevo po »recipročni deeskalaciji«, je vodja severnovietnamske delegacije Xuan Thuy ironično rekel: »Če boste še naprej za to idejo o recipročnosti, potem sem pripravljen, da takoj objavimo naslednje sporočilo: »Združene države Amerike se obvezujejo, da s tem trenutkom dokončno prenehajo bombardiranje in vse druge vojne akcije na vsem ozemlju DR Vietnam. DR Vietnam se obvezuje, da se bo odlej kot v preteklosti vzdruževal pred bombardiranjem in vsami drugimi vojnimi dejanji na vsem ozemlju Združenih držav Amerike.«

Človek bi prvi hip lahko sklepal, da je DR Vietnam navsezadnje vseeno, kako se končajo pariška pogajanja. Jasno je, da je DR Vietnam do miru, vendar pa ne do kakršnegakoli miru. Zavedati se je treba dejstva, da DR Vietnam ni poražena dežela, od katere bi lahko zmagovalci izsiljevali mirovne pogoje. Na vojaškem in političnem področju je DR Vietnam dosegel velike uspehe, vendar si želi mir.

Obenem pa se DR Vietnam zaveda težav Združenih držav Amerike: jasno mu je, da ZDA ne smejo prekiniti pogovorov, še najmanj pa zaradi užaljenosti nad posmehljivimi izjavami Xuana Thyja.

Vietnamski diplomat je opozoril na Johnsonovo izjavo, da je »naš edini cilj doseči pravičen in časten mir v jugovzhodni Aziji«, in dodal: »Kaj imajo Združene države Amerike za pravico in čast? To bi bilo, če bi končale agresijo. Za nas Vietnamce to ni samo vprašanje 'pravice' in 'časti', marveč predvsem vprašanje življenja in smrti vsega naroda, vprašanje neodvisnosti in svobode, kar je najbolj dragoceno na tem svetu. Za nas mora priti mir obenem z neodvisnostjo in svobodo, zakaj ni miru v suženstvu ali nekakšnega poslopšnega miru. Pred skoraj dvema stoletjema so Američani morali doumeti, da je pravičen in časten mir takšen, ki je prinesel neodvisnost in svobodo Združenim državam Amerike, ne pa mir, v katerem bi Združene države Amerike ostale 'ozemlje britanske krone'«

STANE IVANC

Praznik Mislinjske doline

Čeravno je vezan vsakoletni občinski praznik Mislinjske doline na spopad Pohorske brigade z Nemci 4. junija 1944 na Mali Kopi, ko je bataljon partizanov pod vodstvom domačina Murata pognal nacistične v beg, smo se letos, ko je potekalo praznovanje občinskega praznika v PODGORJU in ne v Slovenjem Gradcu! močno ozrli na dogajanja med NOB na področjih Podgorja, Razborja, Graške gore in Smiklavža in je zato pripravil področni muzej bogato občasno razstavo v spomin na težke, toda ponosne čase!

Skupščina občine Slovenj Gradec in njene družbenopolitične organizacije so v ta na-

men pripravile bogat spored, ki je tako uspel, da si želimo slične poudarke v naslednjih letih tudi po ostalih naseljih Mislinjske doline.

Nekoč partizansko Podgorje je dobilo tokrat asfaltno cesto in je s tem povsem povezano s svetom; skoraj deset dni so se vrstili nastopi ob letošnjem občinskem prazniku, na katerih sta posebno nepozabna dva in to 27. V. javna mladinska oddaja »Spoznavajmo Organizacijo združenih narodov« ter nastop 9. VI. mladinskih pevskih zborov in folklornih skupin Mislinjske doline, ki je pokazal, kaj se da narediti z mladino, samo če se lotimo dela; zares vse

priznanje prosvetnim delavcem in tistim mladincem, ki vodijo lokalno organizacijo OZN! V prazničnih dneh so se tudi pomerili kegljači, odbojkarji, rokometisti, gasilci, šahisti, lovci, streli in pevci-partizani.

Dne 7. VI. je potekalo v Podgorju področno posvetovanje o aktualnih kmetijskih vprašanjih, odprli so tudi razstavo kmetijskega reprodukcijskega materiala.

Zraven živahnega koncerta godbe na pihala je odigralo domače KPD v kulturno-prosvetnem domu Finžgarjevo »Razvalitje življenja«, oziroma že tretje delo v tem letu; zato je prejel šolski upravitelj Franc Gašper Vrunčev nagrado, Društvo TVD Partizan Mislinja pa občinsko nagrado. Celotno vzdušje je je podkrepila razstava o narodnoosvobodilnem boju Mislinjske doline, od katere se večina dolgo ni mogla posloviti. Posamezniki, posebno tisti, ki so pričeli sodelovati kot prvi, so zrlji v razstavno gradivo, ki jim je odprlo znova mnoge spomine na odločilne čase, ko niso klonili pred okupatorji; kipele je zvest, da je podgorski svet daleč naokoli nekaj izrednega, zakaj tudi ne?

Iz topografije NOB tega področja poznamo sledeče zanimivosti:

— Tone Rogina je v jeseni 1941 odstopil večjo množino orožja in streliva 1. pohorski četli.

— Se pred napadom 1. štajerskega bataljona na Šostanj so padli 1. 10. 1941 prvi partizanski strel po nemških orožnikih v Dobravi pri Podgorju.

— V tisti dobi je vzel naša ljudi za odpor proti okupatorju organizator OF — Dušica (Franc Farčnik).

— Leto dni pozneje, septembra 1942, je hodil preko Razborja in Smiklavža proti Pohorju 1. pohorski bataljon, njegovi borci so bili lepo smrečeti pri kmetu Lakovniku, od koder jim je domači sin kazal pot do Časa in Lazarja na vznožju Pohorja.

— V jeseni 1942 se je naselil pri Rožju na Spodnjem Razborju sekretar OK KPS šaleško-mislinjskega okrožja Tone Urli — Petek, ki je imel do marca 1944 šest podzemnih postojank tam od Reditnika, preko Borce do samega Smiklavža. V teh bunkerjih je delovala tudi prva okrožna tehnika, ob prihodu 14. divizije pa so bili ti objekti zasilne partizanske bolnišnice.

— Naši ljudje z Graške gore, Smiklavža in Razborja so prišli v zgodovino NOB februarja 1944, ko so kazali pot obkoljenim 14. slovenski diviziji, da se je lahko izlekla iz nemških obročev. Graška gora je še enkrat zaslovela, posebno 24. marca 1944, ko so se na njej zbrale enote naše 14. divizije. Tedaj se je začela oglašati v Sredmah pri Podgorju partizanska radio-oddajna postaja, ki je sporočala Glavnemu štabu Slovenije, da divizija še živi.

— Od jeseni 1942 so vodile preko Dobrave, Smiklavža in Razborja kurirske steze, od prihoda 14. divizije pa so se čvrsto zadržale v Velunjskem jarku vojaška postaja 1-1, na Razborju TV-34 S, v Novakovem gozdu v Podgorju je delal obveščevalni center E-E-1, pri Smrčunu v Radušah pa je bila prikrita najvzhodnejša koroška kurirska postaja K-1.

— podgorskih hribov so se vrstili večji spopadi z Nemci, od teh znana bitka 19. 5. 1944 pri Sašlju, zatem na Metulovem vrhu in sami Graški gori ter ena najtežjih bitk Tomšičeve brigade 6. 10. 1944 na Molakovem vrhu nad samim Razborjem.

— Za ranjene partizane je ljud-

stvo zgradilo južno od graščine Vodriž zasilno partizansko bolnišnico, ki je imela naziv »Lipa« SO-55, in je imela javke v Boreu, Suhem dolu, v Smiklavžu in Dobravi, skupno pet postojank.

— Ljudstvo podgorskega področja je omogočilo tudi delovanje tehniški Kajuhi, ko se je ta morala umakniti iz šaleškega področja v Mislinjsko dolino in se naselila v Vodrižu; njeni tiski so krasota partizanske literature. Pozimi 1944 je delovala nad Sv. Duhom tudi partizanska tehnika »Bojan 33«. Ni slučaj, da se je v ta partizanski svet premestil po decembrski ofenzivi na Zgornjo Savinjsko dolino Pokrajinski komite KPS za Štajersko.

— Zaradi prisotnosti partizanskih brigad so zahodni zavezniki odvrli večkrat pomoč na Razborju, oziroma Graški gori.

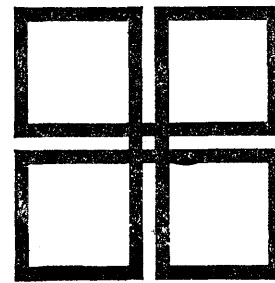
Zaradi takšnega stanja po podgorskih predelih je naše ljudstvo mnogo pretrpelo, vendar je ostalo zvesto boju naših narodov za svobodo, četudi so nacisti in raztrganci požgali desetine domačij in odgnali številne družine v nacistična taborišča. O vsaki teh družin bi lahko napisali knjigo spominov, še posebno zato, ker so bili ti predeli takorekoč osvobojeno ozemlje. Serčerjeva brigada je prodrla v te kraje najmanj stokrat. V teku NOB je padlo 60 domačinov.

Z letošnjim letom je Podgorje povezano z asfaltno ceto s Slovenj Gradcem, ljudstvo teh krajev si želi nove komunikacije tudi do hribovitih predelov, da bi še lažje zaživelo v današnjih razmerah.

Udeleženkam in udeležencem I. kongresa Slovenske protifašistične ženske zveze v Dobrniču 16. in 17. oktobra 1943. leta

Prosimo vse, ki so se 16. in 17. oktobra 1943. leta kot delegatke, gostje ali sodelavci udeležili prvega kongresa Slovenske protifašistične ženske zveze v Dobrniču pri Trebnjem, da nam najkasneje do konca junija t. l. pošljejo svoje naslove in navedejo, v kakšnem svojstvu so se udeležili zgodovinskega kongresa, da bi jim mogli ob proslavi 25-letnice kongresa poslati osebna vabila.

Konferenca za družbeno aktivnost žensk Slovenije
Ljubljana, Komenskega 7/II

induplati

JARŠE

p. Domžale

Preživite tudi vi svoj letni dopust na taborjenju!

Induplati šotori: Študent, Tabornik in Ohrid vam pri tem zagotavljajo odlično streho in počutje.

PASTERIZIRANO MLEKO V LITRSKEM TETRAPAKU JE VITAMINSKO BOGATEJŠE OD MLEKA V STEKLENIČAH
ČE KUPITE PASTERIZIRANO MLEKO V LITRSKEM TETRAPAKU VAM NE BO TREBA POMIVATI IN VRAČATI STEKLENIČE

Agroservis

MURSKA SOBOTA

ČE JE NA VAŠEM VOZILU NASTALA ŠKODA, pokličite

AGROSERVIS — Murska Sobota

(telefon št. 21-321)

● vozilo vam bodo prepeljali v delavnico in ga solidno popravili.

Stalna zaloga rezervnih delov, generalno popravljenih motorjev in menjalnikov — zamenjava v enem dnevu!

Storitve strokovne — cene konkurenčne!

LASTNIKOM KOMBIEV IMV!

V ENEM SAMEM DNEVU VAM

AGROSERVIS — Murska Sobota

zamenja generalno popravljen motor in menjalnik — po konkurenčni ceni.

Tako si prihranite dragocen čas in si koristno povečate vaš dohodek!

STALNO NA ZALOGI

● gume iz uvoza — po zelo dostopnih cenah!

PRAVNA POSVETOVALNICA

F. A. iz Pr. — V dopisu pišete, da ste z možem, ki je v aktivni vojaški službi, že pet let izven Slovenije in da se predvidoma še ne boste kmalu vrnili. Ze več let pa tudi niste zaposleni, kajti le do leta 1956 ste bili kot strojniska pri sodišču, potem pa ste zaradi neznanja makedonskega jezika morali službo zapustiti. Sodelovanje v NOV imate priznано od maja 1943 v dvojnem štetju. Delovne dobe imate vsega skupaj okrog 19 let, stari pa ste 45 let. Četudi bi našli zaposlitev in četudi imate veliko željo, da bi se zaposlili, pa za službo najbrž zaradi bolezni ne bi

najmanj 30 let pokojninske dobe (ne glede na leta starosti) ali pa da izpolni starost 50 let, in ima najmanj 20 let pokojninske dobe, od tega najmanj 10 let zavarovalne dobe. Ni važno, kdaj borka te pogoje izpolni, važno je, da jih ima izpolnjene. Po vaših podatkih sodeč niste še dopolnili 50 let starosti, niti nimate še trideset let priznane pokojninske dobe. Zato po določilih člena 70 pokojninskega zakona sploh ne izpolnjujete pogojev za starostno pokojnino, ki gre borcev NOV. Res pa je, da imate 2. odstavek čit. člena 70, da lahko posebna republiška komisija po-

no stanje prosila in glede na njegove delovne zmoglosti.

Tudi čl. 23 določa posebne pogoje za pridobitev pravice do pokojnine za tiste, ki ob začetku veljave novega pokojninskega zakona niso bili zavarovanci. Vendar se zahteva za ženske izpolnitev starostne dobe najmanj 55 oziroma 60 let in določeno gostoto zaposlitve v zadnjih petih letih pred začetkom uporabe novega pokojninskega zakona. Ta določila so še neugodnejša kot določila po čl. 70 pokojninskega zakona in torej ne prihajajo v poštev.

Glede vložitve zahtevka za priznanje pokojnine bi pojasnili, da je treba prošnjo vložiti pri tistem komunalnem zavodu, na katerega področju ima prošilec svoje stalno prebivališče. Za vas prihaja torej v poštev le zavod vsega sedanje doba bivališča. Le če od zadnje zahtevke prijavite ni minilo več kot pet let,

ne glede na navedene pogoje prizna starostno pokojnino, če ima prošilec najmanj 15 let pokojninske dobe, od tega najmanj 10 let zavarovalne dobe in če je to potrebno glede na splošno zdravstveno stanje.

je mogoče zaprositi za pokojnino v kraju zadnje zaposlitve, ki je Borka NOV iz leta 1943 pridobi že pri 20 letih pokojninske dobe pravico do pokojnine v višini 85 odstotkov pokojninske osnove.

POPRAVEK

Republiški zavod za socialno zavarovanje Ljubljana nam je glede pojasnila o pravici do nadomestila osebnega dohodka upokojencev v času zdraviliškega zdravljenja, objavljenega v 18. št. našega lista, poslal naslednji popravek:

Zavarovancem, ki so uveljavili starostno pokojnino s pokojninsko dobo 40 (moški) oziroma 35 (ženske) ali z njo izenačeno pokojninsko dobo, ob ponovni zaposlitvi ne olzvi svojstvo zavarovanja iz pokojninskega zavarovanja ali iz zdravstvenega zavarovanja kot delavcu. Kljub temu da velja takšna zaposlitev proti delovni organizaciji kot pravo delovno razmerje, se od prispevkov za socialno zavarovanje plačuje samo prispevek za invalidsko zavarovanje za primer

nesreče na delu ali poklicne bolezni. Prispevki za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje se ne plačujejo iz osebnih dohodkov teh oseb, temveč določa in ureja obračunavanje in plačevanje prispevkov za zdravstveno varstvo upokojencev in uživalec invalidnine skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev v breme skladov pokojninskega zavarovanja.

Upokojencem, ki so zavarovani za vse zavarovane primere po 18. členu temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju, je zagotovljeno zdravstveno varstvo v enakem obsegu kot osebam v delovnem razmerju, nimajo pa pravice do nadomestila osebnega dohodka med boleznijo, ker jim gre v tem času pravica do pokojnine.

Pogoji za pokojnino borcev

bili sposobni. Zato imate namen zaposlitve za pokojnino. Znano pa vam je, da so pokojnine borcev v Sloveniji višje kot v republiki, kjer živite. Tako bi bili na zgubi. Zato prosite za nasvet, ali naj zahtevate za pokojnino vložite tam, kjer sedaj stalno živite ali pa v Sloveniji. Zanima pa vas, ali bi mogli kasneje pokojnino ob vrnitvi v Slovenijo spremeniti oziroma doseči višjo pokojnino. Po informacijah, ki ste jih dobili v našem kraju, bi vaša pokojnina znašala okrog 43.000 S-din. v Sloveniji pa bi imeli menda za 20.000 din višjo pokojnino. Glede vsega tega prosite za nasvet.

Predvsem bi vam najprej pojasnil, da po podatkih, ki ste nam jih sporočili, sploh še ne izpolnjujete pogojev za pokojnino. Vsaj ne za redno starostno pokojnino. Res je sicer, da imate borcev NOV izpred 9. 9. 1943 pravico do pokojnine tudi v primeru, če po uveljavitvi sedanjega pokojninskega zakona niso bili redno zaposleni. Vendar pa to velja samo v primeru upokojitve po čl. 70 pokojninskega zakona, ki velja za upokojence borcev NOV izpred 9. 9. 1943. Po določilih čit. člena pokojninskega zakona borka NOV izpred 9. 9. 1943 pridobi pravico do starostne pokojnine pod pogojem, da ima

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

SAP — LJUBLJANA, Turistično biro

Organiziramo izlete po programu naročnika. Sprejemamo prijave za izlete in potovanja po inozemstvu.

— Za dan borce 4. julij — avtobusni izlet

OGLEJ—GRADEZ—MILJE

— 11-dnevno potovanje z avtobusom od 7. do 17. julija

ROM—ASSISI—AREZZO—FIRENZE—SIENA

— 20. julija 3-dnevni avtobusni izlet

DOLOMITI—CARDSCO JEZERO

— 27. julija 2-dnevni izlet za ljubitelje gledališča — »Lucia di Lamermoor«

TRST—BENETKE—VERONA

— Od 28. avgusta do 6. septembra avtobusni izlet preko 6 dežel

AVSTRIJA—ZRN—FRANCIJA—ANGLIJA—SVICA—ITALIJA

— 31. avgusta 3-dnevno potovanje z avtobusom na Mednarodni sejem

znamk RICCIONE

— 7. septembra 3-dnevni avtobusni izlet v nekdanja koncentracijska

taborišča — GONARS, VISCO, RENICCI

— 7. septembra vabimo na tovariško srečanje nekdanje internirance

in njihove svojce na otok RAB

Vse informacije dobite pri SAP — LJUBLJANA, Titova 38, tel. 314-922.

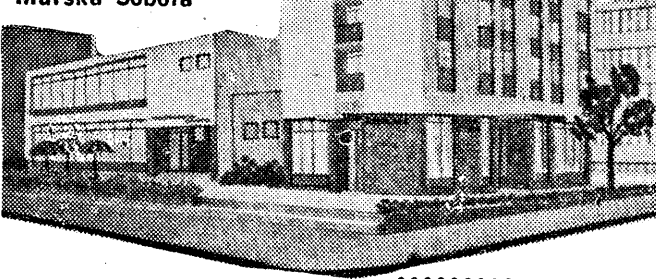
Gostinsko podjetje

»CENTRAL«

Hotel B kategorije

»DIANA«

Murska Sobota

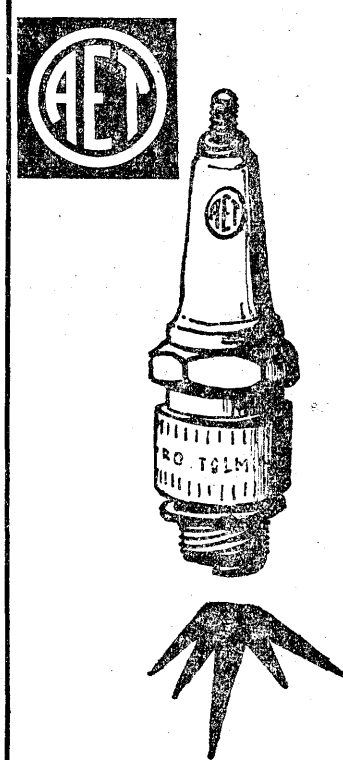
Kavarna, restavracija, slaščičarna, bife, 40 sob, od teh 24 z eno posteljo, s kopalnicami in telefoni.

Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen omedelja. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neosrednji bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistično biro v hiši. Obiščite nas.

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Oral
najboljša ta hip!

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

MATJAŽ ŽIGON: OPOROKA

Ratitovski, ki je imel glavo polno drugih brig, ni takoj opazil preobrata v Fonzoovem obnašanju. Presenetilo pa ga je, ko je zaslišal spokorno izpoved. Od kod ravno zdaj ta kes? ga je spreletelo. A ni imel časa, da bi zadevo razglabljal. Ko je Fonza tedaj pristopil tik k njemu in mu upajoče pogledal v oči, se je komisarij zazdelo, da je fantu resnično v dno duše žal. Zamahnil je z roko v prazno in zamrmral: — No, no... ter mu vrnil puško.

— Jaz grem prvi — vidva za mano — čez poseko v razmik! je ukazal koj zatem. Misli pa si je: Kar bo, bo! Drugega ne bom pošiljal po kostanj v žerjavico! Sam plačam z glavo, ako...

Ob zadnjem leščevju so jim noge zastale. Zasnežena goličava pod njimi se je zdaj kopala v bledi, izdajalski mesečini. Vsem trem je stisnilo senco, pa spodaj — ne le tirnice — vsak praga posebej se razločil je ugotavljal. Ako tiči kdo v bunkerju — tudi ta ni slep!... Hudiča — kaj te prijemlje? Ne zganjaj brezglavosti, komisarij se je pograbil, ko se je hitro spet ovedel. Otrsel je z glavo, da bi pregnal mračne misli, in se globoko sklonjen spustil navzdol. Previdno sta mu sledila druga dva.

Tira je preskočil — brez vsakršne ovire. Kamen se mu je odvalil od srca, pa da — nihče ne straži!

Sele med sestopom se je Fonza spomnil, da mu bo tudi Aleš, ki se je spuščal za njim, napoti. Pretentati moram volhjača, da bo šel pred mano čez! je sklenil. Zakrit v globokem jarku ob progi ga je počakal.

Kujon! Kaj tu čepi se je vznemirjeno vprašal Aleš, ko se je približal in ga zagledal. Saj lahko vsak čas...! Kaj ga je strah — ali — če jo ne kane pobrisati nazaj? ga je obšlo. Ze je stal zraven. Čutil je, da bi mu bil dolžan nekaj reči, iskal je besede — a Fonza ga je prehitel. — A se obraša, a? je porogljivo šepnil. Da ti ni srce v hlače skočilo...?

Zaljive besede so občutiljivo mladeniča zadele v živo. Pozabil je na svoje pravkaršnje namere; ne da bi spregovoril, je posmehljivo zapustil in odhitel čez progo.

Fonza je počakal, da je škripot Aleševih korakov po grušču zamrl. Nato se je povzpel iz jarka. Pripognjen je prekoraj prvi tir. Na sredi nasipa je obstal in se zavaljal. Napet je bil ko struna; nozdri so se mu v naglem dihanju razprle, ko je obotavljaje se srepel v motne, grozljive obrise bunkerja v dalji. — Angel varuh, drži roko nad mano! je zamrmral z otroško zaupljivim glasom. Malce mu je odleglo. Vzdignil je roke — v desnici je držal puško — in krenil počasi proti utrdbi.

Ratitovski pa se ni bil umaknil, ko je Fonza pričakoval, dol do gozda, na varneje. Ako bi nas le začutili... ga je po prebisku brezskrbnosti znova zagrizlo — in onkraj, na robu nasipa, se je vrgel v sneg. Pa treba jima je ščititi umik! Prišel se je k tlom in naperil puško proti bunkerju. Same oči so ga bile — zdaj proti utrdbi, zdaj predse na progo, kjer bi se imela prikazati soborca, mu je švigal pogled. Ko je prihitel za njim Aleš, ga je z živčno kretljivo roko odpravil navzdol, proti hosti, sam pa je nestrpno čakal tretjega.

Zagledal ga je, ko se je ravno ustavil na progi. Osupnil je. Norec! Kaj mu je v betico položil? Kar verjeti ni mogel, ko je zatem uzrl, kako je fant dvigal roke in odhajala. Ves iz uma se je zadril: — Fonza! Stoj! Fonza pa se je spustil v tek.

Iz daljave so se začuli odsekani kriki. Hip kasneje je oster rafal prepral noč. Fonzi so se zamajala tla pod nogami; nekaj metrov ga je še poneslo, nato pa je telo zvislo, kakor posekano, tresnilo med tira.

Kako je obsut od roja svetlečih se izstrelkov pretekel čistino, ne da bi imel čas opirati se na palico; kako sta se nato z Alešem v strahu pred zasledovalci naglo spustila po grmovnatih strmini, se med begom držala in prekopicavala, da sta se vsa potolkla; kako se jima je zdolaj komaj posrečilo, da sta ujela presledek med soji avtomobilskih žarometov in prečkala cesto, ne da bi ju zapazili; kako sta se potlej do krvi razpraskala, ko sta rinila skozi trnjice v breg; kako sta končno na smrt upehana prilezla semkaj visoko v goščavo — vsega tega se je Ratitovski samo napol zavedal.

Brez moči, ves v bolečinah, se je sesedel na tla in si s prgišči snega gasil pekočo žejo. Zraven pa je sam v sebi ogorčeno preklinjal Fonzo. Ta hudič — še naju je malodane v kašo spravil! Le na svojo rit je ves čas mislil — britten pa ravno toliko, da je naklep prikril!... Ali precej se mi je zazdelo, da ni kaj prida — pa sem le šel falotu na limanice! Jaz, cepel! se je potolkel s pestjo po čelu, kakor da si tega ne more oprostiti. No, prav mu je — skupil je, kar je zaslužil!

Občutek, da je pravici s takšno razsodbo o begunu zadoščeno, je Ratitovskega za spoznanje pomiril. Tedaj pa je začutil, kako ga nedopovedna slabost obhaja; kakor da bi glava ne bila njegova; sama praznina je v njej; misli so se razkadile, mrakoba krog in krog, neznana sila ga nepremagljivo vleče k tlom... Ko je zopet spregledal, se je spomnil, da sta že noč in dan minila, odkar je pojedel tisti kos mesa. Kajpak — od lakote...! je dognal. Grenko se je nasmehnil. Tudi to je Fonzovo maslo!

Pa moj sotrpni? ga je pozanimalo, ko je prišel docela k sebi. Poškili! je na Aleša. Ali ga je delalo! je ugotovil. Celo slabši je k jaz! Kakor zaklan leži v tem mokrem snegu, le sope še zmerom kot kovaški meh. Spi ne, oči ima odprte, ali pogled — kakor da mu sploh nič več ni mar! Pa ne, da znova kaj...?

Nekaj bo treba storiti! se je zavedel. Do hrane morava priti. Poprositi bo treba!... E, komisarij! Pomniš, kako si v četi preganjal žicanje? ga je podražil notranji glas. Jezavo je otrsel z glavo, da bi se znebil nadležneža. Ali takrat je bilo drugače! Intendanti, potrdila... Zdal pa... Naj me stane, kolikor hoče! je zatre komisarijski ponos v sebi. Drugače oba omagava... Tamle nekje pod vrhom je najbližja kmetija. Ne vem, kakšni so zdaj. Preveč za nas bržkone ne — spomladni smo se jih kurirji nekam ogibali. Glas poprosiva za kruh!

Vstal je in z odločnim glasom zapovedal Alešu, naj mu sledi. Le-ta se je okorno skobacal na noge, zmeden pogledal okoli sebe, ne da bi črnil, nato pa je kot pijan odkolovratil za komisarijem v hrib.

Približala sta se ravnici, ko jima je udaril v ušesa divji lajež. — Le tega se je manjkalo; je zagodrnjal Ratitovski na glas. — Nazaj pa ne! Kar je, je! Upam, da je priklenjen — ali vendar... Vzel je puško v roke.

Se nekaj korakov in zagledala sta jo: ponosna, v nebo kipeča, v mesečini vsa bela je mogočna kmetija kraljevala nad planjavo. Ko sta se hiši približevala, se je čuvaj zaganjal, kot bi se hotel odtrgati z verige; prekratkala je bila, da bi dosegel do vhoda.

Ustavila sta se pred dvermi. Hrastove, kamnit podboj! Tudi to je precej opazil komisarij. Tem pač ne manjka! A okna so bila zastira z odevami. Ni bilo videti, da bi v hiši luč gorela — čeprav ni bilo pozno. V posteljo še niso šli? Le ugasnili so bržkone, ko se je pes oglašil! si je rekel Ratitovski. Strah jih je pač — ali pred kom?

Potrkal je na duri — nič; še drugi in tretji — vse zaman. Potuhnjenci! Zdal mi je pa dovolj! se je razsrdil komisarij. S puškinim kopitom je začel razbijati po vratih. — Odprite — drugače...! je zarohnel.

Skozi presledek ob okenskih zastorčkih se je posvetilo. Malo zatem je bilo slišati obotavljajoče se korake v veži. Ratitovski je z nagnoskim gibom nameril puško v dveri in napeto zrl v ključko.

V ključavnici je dvakrat resknilo in težka vrata so se med zategnjenim škripanjem odprla. Prvo, kar je v svitu petrolejske Ratitovski opazil, je bilo to, da je bil rejeni. malce sklonjeni možakar, ki se je prikazal, popolnoma obleden. Sem si misli! ga je preblisnila samozavest. V naslednjem trenutku je obrnil pozornost na igra oči pod kmetovim razoranim čelom: široko odprte so bile, kot bi hotelo skočiti iz jamic, in črtna zenica je bila vpijoča; a zdaj pa zdaj so se oči stisnile v ozko režo in bliski so sršeli iz njih. E, dobro to poznam! si je mislil komisarij. Pred rdečo zvezdo se plaši kot zvečine vsi, tod naokrog, pa hudeje se na nju iz gmajne, ker mu mir kaliva!

Povesil je puško in osorno spregovoril: — Le ne zijajte, oča — partizana sva, iz mesa in krvi. Ni nas hudič vzel, kot pridrževal... Dolgo pot imava za sabo, pa sva lačna. Za jesti nama prinesite, pa greva!

— I, človek božji, kaj naj dam? je zatarnal priletni kmet, ko si je za prvo silo opomogel; a še vedno je boječ poškileval na puško. — Ko nimam kaj! Večerjo smo pospravili, zgolj sok z mlekom je bil za večerjo. Klasi še nismo, da bi vama klobas naložili. Nič drugega ni pri hiši ko suh kruh... O jemnasta, kaj čemo — vsi hodimo po križevem potu... je zavzdihnil, pogled pa se mu je spet zmračil.

S ponosom ji lahko rečemo partizanska mama, ker je ona od tistih, kateri je sleherni partizan pomenil sina in partizanka hčer. Te mamice so za partizane ogromno storile in zato ne smemo nikdar pozabiti nanje.

Fičkovca mama Frančiška Kobal živi v Vrhpolju pri Vipavi. To je bila nekoč trdna slovenska domačija. Navzlic fašističnemu terorju je svoje otroke vzgajala v dobre in zavedne Slovence. Ze leta 1942, ko se je pričelo na Primorskem širiti partizansko gibanje, je pričela cela družina aktivno sodelovati s partizani. Prve in tesnejše vezi s

Ona in hčerka so za vse te mlade fante, skoraj še otroke, sešile triglavke s peterokraki-mi zvezdami. Iz teh fantov in fantov iz drugih vasi je bila ustanovljena nova partizanska četa, ki je šela okrog 120 ljudi. Tako je tudi delo postajalo vse bolj tvegano. Ze 16. aprila 1943 so aretirali hčerko Ivan-ko. Vlačili so jo iz zapore v zapor, zasliševali in mučili, ker so pri preiskavi našli nekaj delov nedokončanih partizanskih kap.

»Nekako ob istem času nas je obiskal partizanski kurir in sporočil pretresljivo novico, da je v Idrijski Beli padel Janko Premrl-Vojko,« se spo-

sebe zbrati še nekaj odpadnikov, ki so pričeli zastraševati domačine in izdajati. Ti so ji ubili tudi sina Stanka. Iz dneva v dan so domačini čakali na ponovne žrtve, ki jih bo povzročila pijana drhal. Ze 30. marca 1944 je okrog 50 Nemcev obkolilo hišo in brez vsakega pojasnila pričela pleniti vse, kar jim je prišlo pod roko. Malo pred tem je najmlajši sin Franc odpeljal preostala tri goveda na vodo. Ko je opazil, kaj se dogaja, je živali od-

Frančiška Kobal

partizani so nastale s pomočjo Ivana Razporja iz Vrhpolja, ki je prišel tega leta na dopust iz italijanske vojske in se vključil v partizane. Še danes navrejo Fičkovi mami solze v oči, ko se spomni, kako je zvedela žalostno vest, da je Ivan kot žrtev izdajalca padel v Beli kot vodja patrol.

»Imela sem ga za svojega.« Pri nevarnem delu sta ji pomagala vsa družina in soseda Fani Krapež. Februarja 1943 je odšla iz Vrhpolja skupina mladih fantov v partizane. Nihče še ni imel 17 let. »Moj Milan jih je imel komaj 16,« se spominja Frančiška Kobal.

PARTIZANSKI OBRAZI

minja Kobalova. Toda na Vojkovo mesto so prihajali novi ljudje in delo se je nadaljevalo.

V Kobalovi hiši so skrivali ranjence, zbirali hrano in druge stvari za potrebe razvijajoče se vojske. Med drugimi so skrivali tudi ranjenega Rafaela Samca iz Dolenj. Zaradi izdajstva so okupatorji hišo obkolili in po temeljiti raziskavi ranjenca, ki je že skoraj okreval, našli. S strahom so domači čakali na posledice, če bi ob mučenju ranjenec kaj izdal. Toda na srečo je ranjenec uspel med potjo pobegniti.

Hčerko Ido in sina Stanka so odpeljali na Razdrto, ju mučili in nato odvlekli v tržaške zapore. Končno je prišel dan, ko je padel fašizem in kmalu zatem je kapitulirala Italija. V lepo Vipavsko dolino so že vdrle nemške tolpe. Borba se je nadaljevala v še težjih okoliščinah. Sedaj je bilo tudi partizanov veliko več. Tu ni bilo več čet in skupin, ampak brigade in divizije. Velikokrat je morala Kobalova sama napreči in peljati hrano za partizane. V času ofenzive je dalj časa skrbela za angleško misijo.

V vas Vrhpolje je prišel bežalci Dušan, vsaj tako so mu pravili, in je uspel okrog

gnal k sosedom, a sam se je skril. Ko so Nemci hišo izropali, so vse odpeljali v Gorico in hišo zažgali. V Gorici so bili najprej obsojeni na smrt, a kasneje je bila kazen spremenjena v prisilno delo v Nemčiji. Od tu so jih ločeno odpeljali v Auschwitz.

»Lepo je bilo tistega dne, ko sem se vračala proti domu. Stalno pa sem se spraševala, zakaj ni ostalih? Takrat še nisem vedela, da je zločinska roma izdajalca zahrbtno ubila sina Stanka. Nobene vesti nisem imela od sina Milana, ki se je boril nekje na Dolenjskem. Ko sem prišla domov, sem izvedela, da Stanka ni več, da je Milan težki vojni invalid in da je mož za vedno ostal v Auschwitzu.«

Danes je Frančiška Kobal dopolnila 79. leto starosti. Poleg drugih tegob prinašajo tudi leta svoje težave. Ze večlet je bolna in slabo vidi. Grenak je tudi spomin na sina Milana, ki se je bil vrnil iz vojske slep. Nekoč se je šel kopat in je v Gruberjevem kanalu v Ljubljani utonil.

F. Tomažič

4. julija bo srečanje borcev Zgornjesavske doline

Zgornjesavska dolina je znana po splošnem uporu decembra 1941. Po strahovitih represalijah, ko so jih nad tamkajšnjimi prebivalci izvajali sovražniški, se je ost upora prenesla na druge kraje. To pa ne pomeni, da Zgornjesavska dolina ni bila vseskozi žarišče borbe. V ozki dolini na meji dveh držav so bile razmere za borbo težje kot v drugih krajih.

Ko z raznimi proslavami obujamo spomine na NOB, smo morda na ljudi iz Zgornjesavske doline malce pozabili. Zato je občinski odbor ZZZ NOV Jesenice predlagal srečanje borcev, aktivistov, internirancev, mladine in prebivalstva Zgornjesavske doline. Najprej so nameravali praznovanje dneva

borca prirediti v Srednjem vrhu nad Gozd-Martuljkom, na sestanku družbeno političnih organizacij in krajevne skupnosti Kranjska gora pa so se odločili za Gozd Martuljk. Dom »Franca Rozmana« daje možnost proslave v vsakem vremenu, lažji je dostop z avtobusi in avtomobili, pa tudi okolica je urejena za sprejem večjega števila občanov in turistov, ki se bodo udeležili proslave.

Dopolodne na dan borca bo kulturni program, o pomenu srečanja borcev, aktivistov in internirancev ter pogumnega prebivalstva pa bo govoril Franc Konobelj-Slovenko, predsednik občinskega odbora ZZZ NOV Jesenice. Jože Vidic

Janez Jemec-Branko

Dne 19. maja letos je v ljubljanski bolnišnici umrl Janez Jemec-Branko iz Trzin. Nekaj dni pred tem se je namreč hudo poškodil v posredniškem delu. Pokojnik je bil zelo znana in dolga leta osrednja osebnost družbenega in političnega življenja v Trzinu. V narodnoosvobodilnem boju je začel sodelovati leta 1941, 1943. leta je postal sekretar krajevnega NOO Trzin in istega leta je bil sprejet tudi v KP. Nemci so ga zaradi njegovega sodelovanja z OF nenehno zasledovali in trkali zaprli. Rešil so ga aretirali aprila 1943 zato, ker so ob njegovi hiši napadli partizani pri belem dnevu policijsko patruljo. Drugi so ga zaprli avgusta 1944. ko so hoteli aretirati njegovo hči Marjoto-Janko, ki je bila sekretarka okrajnega komiteja SKOP Menges. V tretje na je občutlivo gestapovske zapore in vse, kar je bilo z njo v zvezi, novembra 1944. Tedaj so ga nekaj tednov zverinski mučili najprej v Kamniku, nato pa v Bečunjah in ga hoteli prisiliti, da bi izdal organizacijo OF in aktiviste v Trzinu. V bežniški zaporih je dočkal tudi konec vojne. Po vojni se je takoj vključil v delo in postal predsednik krajevnega ljudskega odbora Trzin, ki mu je načeloval vse do združitve v občinski ljudski odbor Menges 1952. Medtem je bil tudi član okrajnih forumov in združenj organizacij. Nazadnje je bil odbor-nik občinskega ljudskega odbora

Domžale in član sveta krajevne skupnosti Menges.

Bil je izredno poštven, prizadeven in naši stvari vdan aktivist in politični delavec. Pri vseh dolžnostih, ki jih je opravljal, pa je ostal pošten in skromen. Vedno pripravljen pomagati kadarkoli in komurkoli. Njegova domača hiša je bila med narodnoosvobodilnim bojem eno od središč dejavnosti OF v tedanjem mengeskem rajonu oziroma okraju in vso družino je vzgojil v naprednem duhu. Po vojni si je veliko prizadeval za napredek Trzina in izredno pomemben je njegov prispevek pri obnovi požgane šole, pri gradnji kulturne doma, pri delovanju kmetijske zadruge. Trzin in okoličani, partizani in njegovi sodelavci ga bomo ohranili v trajnem in najlepšem spominu!

Union

PIVOVARNA IN TOVARNA KVASA LJUBLJANA

Od dobrega najboljše »Union« pivo

OKROGLE

IN

OGLATE

● Prizadevni zavod za socialno zavarovanje je komunalni zavod v Titovem Učicu, ki se je posvetil specializaciji za ugotavljanje delovnih zmožnosti direktorjev, poroča beograjska »Politika«. »Se nadalje zmožen za opravljanje direktorskih poslov,« se dobesedno glasi diagnoza, ki jo je ugotovila komisija specialistov pri omenjenem zavodu za Josipa Simića, direktorja komunalnega podjetja »Progres«, kljub direktorjevi želji po upokojitvi in kljub ustreznemu soglasju delovnega kolektiva. Direktorji, ki se boje upokojitve ali možnosti, da bi pri reelekciji (vno-vični volitvi) odleteli, naj kar po-hitijo v Titovo Učice!

● Blagoslovljena odvisnost! Zahodnonemški minister za zunanje zadeve W. Brandt je nedavno izjavil: »Drug ne bodo dovolili, da bi Zahodna Nemčija imela atomsko orožje, za Zahodno Nemčijo pa je boljše, da ga nima...«

● En spreobrnjenec je več vreden kot 99 pravičnikov... Vodja osrednjega urada brazilske cenzure se je imenoval: Romero Lago. Neumljeno je preganjal vse, kar je dišalo po »memorandumu«, zlasti se filmske režiserje in igralce ter producente. Tedajci pa je senzacionalno odkrila novica, da Romero Lago sploh ni Lago, marveč Eremelion Ramirre de Godoy, dolgo iskani zločinec, ki so ga pred 17 leti obsodili zaradi dvojnega umora. Stijajno se je znal skrivati ter je napravil imenitno kariero kot cenzor in moralnovzgojni pridigar. Bil je štiri leta cenzor. Seveda so ga pri priči odstavili, a že 3. aprila 1968 so ga znova namestili ter je jel znova opravljati cenzorsko službo, ker je njegov zločin — zastaral... Vse gre znova po starem, le z eno razliko, cenzor se ne imenuje več Romero Lago, marveč: Eremelion Ramirre de Godoy.

● Starim samcem in vdovcem ni treba obupavati! Ihsan Palo, 105-letni turški vdovec, je objavil v največjem carigraskem dnevniku take ženitni oglas: »Počutim se, kakor da mi je 35 let. Želim se vtretjeti oženiti. Zeni, ki sem ju imel, sem pokopal, ter se čutim, čeprav imam 40 otrok, vnukov in pravnukov, osamjenega. Dama, s katero bi se oženil, mora biti svetle polti, imeti mora plave lase, stara naj bo okrog 30 let,

BREŠT POHIŠTVO

Mladina Jugoslavije

Zagrebska založba »Epoha« je lani izdala nad 500 strani obsegačoč zbornik s tem naslovom, razdeljen na poglavja po jugoslovanskih republikah in na splošni del.

Slovenski del je prispeval Sergej Vošnjak, obsega pa 71 strani, razdeljenih na 23 zgodb.

V njih je avtor opisal nekaj dogodkov iz naše osvobodilne vojne, v katerih nastopajo mladinci in mladinke. Večina jih je našim bralcem že več ali manj znanih. Toda knjiga je v hrvaškem jeziku in zato je namenjena bralcem s srbohrvaškega področja in je dobro, če se spoznamo z narodnoosvobodilnim bojem pri nas. Zato jih bodo zgodbe o mladincih med NOB v Sloveniji lahko podrobneje seznanile z našim bojem za svobodo.

Isto velja tudi za opise iz drugih republik, saj velja več ali manj za vse nas, da se pre-malo poznamo.

Iz opisov dejanj mladih ljudi med osvobodilno vojno pa bodo sedanjim mladincem lahko črpali navdih za nova junajstva pri graditvi socializma.

MP

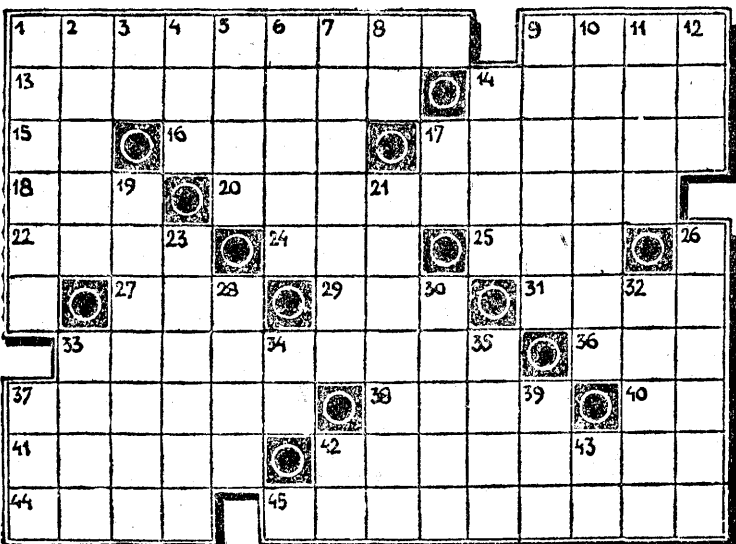
Koristna odločba. Iz Detroita se je bliskovito razširila novica po vseh ZDA, da bo vsak lastnik baira, v katerem bi prodali že pijanemu avtomobilskemu vozniku kakšno alkoholno pijačo, če bi slednji zakrivil kakšno nesrečo, soodgovoren za zakonski prekršek. Gre za razsodbo in odločbo vrhovnega sodišča ZDA.

Marjana Stimca, lovca iz Gero-va (Gorski kotar), vsak dan obišče njegov prijatelj Bambi. Ko se napije mleka, posladka s sladkimi in čokolado, poigra z lovčevimi otroki in psom Sokolom, se vrača domov, v gozd. Bambi je namreč — srnjak. Pred tremi leti je srnjacek ostal v hudi zimi in

DOBRO JE, ČE VESTE

snežnih zametih Gorskega kotara popolnoma sam, zapuščen. Nekega dne se je, popolnoma izčrpan, privlekel na Marjanovo dvorišče v upanju, da bo tam našel zavetišče. Ni se zmotil. Prijateljsko so ga sprejeli in mu dali ime Bambi. Pozneje, ko je že zrasel, so ga spustili v gozd.

Skupni svetovni izdatki za vojaške namene so znašali 1959/1960. leta približno 120.000.000.000 dolarjev, danes pa znašajo — po sodbi izvedencev — kakšnih 150.000.000.000 dolarjev na leto. Ta vsota presega dve tretjini nacionalnega dohodka vseh nerazvitih dežel na svetu ali (povprečno) po vsakem prebivalcu našega planeta 50 dolarjev na leto.

Stroški za vzdrževanje armad in lokalno vojskovanje so po drugi svetovni vojni dosegli v celoti fantastično vsoto 2.000 milijard dolarjev, kar ustreza približno desetletni kosmatni vrednosti proizvodnje v vseh nerazvitih deželah sveta.

Pravijo, da so Japonci odkrili Ameriko že pred 4500 leti. To kaže dokazujejo spomeniki materialne kulture iz japonskih virov iz omenjene dobe, ki so jih našli na obalah Ekvadorja. Morski tokovi v tem delu Tihega oceana omogočajo namreč celotno plovidbo na splovu med Japonsko in Ekvadorjem.

Najmanj 350.000 študentov študira v tujih deželah. Ta podatek navaja neko poročilo UNESCO za 1966. leto. 82.000 tujih študentov šolaj, 21.000 na visokih šolah v 35.600 na francoskih visokih šolah, 26.200 na zahodnonemških visokih šolah, 21.000 na visokih šolah v ZSSR itd. 23 odstotkov teh študentov — stipendistov študira na prirodoslovno-matematičnih in tehničnih fakultetah.

Površina kopnega na zemeljski obli obsega 13.500 milijonov hektarov.

Čarobni beton. V ZSSR preverjajo novo vrsto betona, ki mu dodajo razdrobljeno in raztaljeno steklo. Pri tem betonu se čas strjevanja skrajša in doseže se boljše povezava ter odpornost proti mrazu in vlagi. Zanimivo je, da kovinsko ograjenje v tem betonu ne rjavi.

Ime Grenlandija, največjega otoka na svetu, je norveško in pomeni v slovenščini. Zelena dežela. To ime mu je vzel Erik Rdeči, norveški izganec, ki se je 983. leta zatekel tjakaj. Da bi privabil svoje rojake na ta otok, ga je Erik Rdeči opisal kot zeleno, tropsko področje. Norvežani, ki so se dali ukani ter so se pripeljali na Grenlandijo, so bili neznansko razočarani. Nič čudnega, saj je Grenlandija gol, leden otok, ki je samo po ozkem obalnem pasu poraščen z redko, skromno travo, z mahom in lišaji!

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

Oradour-sur-Glane 1944

10. junija 1944 je 4. esesovski grenadirski polk DER FÜHRER, ki je sodil v divizijo DAS REICH, začel kazenski pohod na vas Oradour-sur-Glane pri Limoges, češ. da v hišah skrivajo strelivo. Vas so upepelili, skoraj vse vaščane pa pobili. Pripovedujejo štirje izmed preživelih

CLEMENT BROUSSADIER

V soboto, 10. junija 1944, sem se s popolnoma novim kolesom peljal v Oradour-sur-Glane k brivcu. Pripeljal sem se v vas skoraj obenem s tovornjaki tretje esesovske kompanije in moja prva misel je bila, da bi kolo skril v brivnici. Tedaj si nisem mislil, da bodo Nemci pobili prebivalstvo, vedel sem le, da radi jemljejo kolesa.

Ko sem sedel pri brivcu, sta prihrumela Nemca. Eden je meril vame z brzostrelko, drugi pa je iskal po dvorišču. Potem sta me odpeljala na trg, kjer je bilo že veliko ljudi. Med njimi sem prepoznal učiteljico Binet. Bila je bolna, imela je vročino, omahovala je, stražarji pa so jo brcali in suvali s puškami. Na pragu vseh hiš okoli trga so stali stražarji.

Potem so nas razdelili: moške na eno, ženske in otroke na drugo stran. Otroci so jokali, stražarji pa so začeli tuliti kot zveri, da bi jih utišali. Veliko nisem videl, ker sem moral gledati v zid. Potem so nas — bilo nas je približno

šestdeset — odvedli v Laudyjev skedenj. Dva esesovca sta postavila na tla strojnice, dva vojaka sta se ustopila pred nas z brzostrelkami, drugi pa s puškami in revolverji.

Potem se je začel pokol. Močno je zagrmelo in padel sem na tla. Ne vem, kako je mogoče, toda bil sem edini, ki ga ni zadelo. Potem so vojaki stopili v skedenj, hodili so po telesih in pokončavali tiste, ki so še dihal ali se premikali. Ko so mislili, da smo vsi mrtvi, so na nas nametali seno in slamo in vse zažgali. Ne vem, kako se je zgodilo, toda s štirimi tovariši sem planil iz skednja. Najprej smo se skrivali v skladišču, potem pa smo pobegnili čez glavni trg, preplezali zid in zdrveli čez polje. Slišali smo strele za nami.

ROGER GODFRIN

(tedaj je imel osem let)

10. junija sem bil v šoli. Ko so prišli esesovci, so začeli streljati na vse strani. Učitelj Goujon nam je rekel, naj se

uležemo na tla, vendar je uvidel, da nismo varni. Šli smo v dekleško šolo, kjer sta bili moji sestri: trinajstletna Marie-Anne in enajstletna Pierrette. Prišel je esesovec in se drl na nas. Učitelj se je začel pogajati z njim, jaz pa sem šepnil sestram, da bi lahko ušli. Toda začeli sta jokati. Neopazno sem odšel kar sam. Spomnil sem se, da mi je mati zmerom govorila, naj se skrijem v gozdičku za pokopališčem, če se kaj zgodi. Ko sem tekel proti gozdičku, je nad mojo glavo zadrndel rafal. Skril sem se, čez čas pa bežal naprej. Zagledal sem Nemca. Vrgel sem se na tla in se naredil mrtvega. Posrečilo se mi je: Nemec me je obrnil z nogo, potem pa šel naprej. Spet sem vstal in se pognal proti polju. Za menoj so streljali. Bilo jih je šest. Planil sem skozi visoko žito, prišel na breg Glane in skočil v vodo. Srečno sem priplaval na drugi breg, Nemci pa so v besu ustrelili psa, ki je tudi plaval čez reko.

Bil sem rešen. Edini iz Godfrinove družine. Oče, mati, tri sestre in brat so bili mrtvi. Grozotno so jih pobili. Moja najmlajša sestra je imela komaj tri leta in morilci so jo živo vrgli v ogenj.

JEAN-HUBERT DESOURTEAUX

Ko sem zagledal nemške tovornjake, sem se vznemiril. Počel sem bil iz ujetništva, zato nisem hotel imeti opravka z Nemci. Skril sem se na vrtu, kjer sta bili dve ženski in moj brat Etienne. V sosedne hiše so že prišli Nemci. Ko so odgnali ljudi, smo zapustili vrt. Oni trije so šli po svoje, jaz pa sem se skril za zidom.

Najprej sem zaslišal korake otrok, ki so prihajali s trga. Bil so premajhni, da bi jih videl čez zid. Namenjeni so bili v cerkev. Za njimi so prišle ženske. Tudi te so šle v cerkev. Z njimi je šlo najmanj trideset stražarjev.

EDINA, KI JE PREŽIVELA POKOL V CERKVI, JE BILA M. ROUFFANCHE. SKOČILA JE SKOZI OKNO, ZADEL JO JE RAFAL IZ BRZOSTRELKE. ČEPRAV JE BILA RANJENA V NOGE IN TREBUH, SE JE SPLAZILA IZ GOREČE VASI.

JEAN YVERNAUD

Stopil sem v cerkev in dvomil, da bom v njej našel svojega otroka. Toda bil je tam: ležal je na boku, na eni nogi je še imel čevlji, drugo pa je imel čisto zvito. Tudi vrat je imel čudno zvito. Sklonil sem se in poljubil ubogi obraz. Potem je prišlo še nekaj ljudi in pomagali so mi odnesti otroka. Doma sem naredil krsto in ga pokopal na vrtu. Ves teden sem stražil ob grobu.

(Nadaljevanje prihodnjic)

KRIŽANKA

poglavar, 27. prepjona, ki pomeni stopnjo presajanja, 29. žensko ime, 31. umetniška stvaritev, 32. mani vredni notranji deli pri mesu, 36. izraz za »kako« v narečju, 37. športna igra s krogli in kladivi (angl.), 38. mlado govedo, 40. avtomobilska oznaka Virovitice, 41. najstarejša tvorba terciara, 42. tisti, ki mekeče, 44. poldraga kamen, 45. ime in priimek narodnega heroja, pomočnika septembra 1942.

NAVPIČNO: 1. eno izmed imen slovenskega pisatelja Meška (Franč), 2. kdor se priljubljuje, 3. samozlasnik in soglasnik, 4. privlačnost, 5. žensko ime, 6. veliko jezero v jugovzhodni Africi, 7. heroj revolucije v Rusiji, 8. zlasti se je brosilil proti Kolakotim belogardistom (Vasilij Ivanovič), 9. pritok Kame, ki se potem izliva v Volgo, 9. pas 12 ozvezdij, 10. nekatera ozvezdja živalska imena, 10. narodni heroj, organizator VOS po vsej Sloveniji (Edo, part. ime Stefan), 11. bršni kamen, 12. veliko jezero v centralni Irski, 14. slovenski gledališki igralec (Kristijan), 17. kem. znak za galij, 19. muha, svojedlavost, 21. navoj, 23. športna igra z lesenimi krogli in kladivi (franc.), 26. telesni stražnik starorimskih oblastnikov, 28. zelo trd les za izdelavo ladij, 30. dodatek k besedi, 31. kladina, 32. izmed partizanskih bojišč na Primorskem, 33. oseba v Prešernovi pesnitvi »Krst pri Savici«, 34. visoka gora v Švici, 35. veliko mesto na severu Sirije, 37. otok v Cikladah (Grčija), 39. figura pri četvrtki, 42. primorski vzklík, 43. kratki ruskega pisatelja (Ivanov), 45. skica.

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE

VODORAVNO: 1. skobe, 6. Bani-ja, 12. avtor, 13. Uračan, 14. Karli, 15. dag, 16. st, 17. Teheran, 19. Leo, 20. teta, 21. ul. 12. Mann, 23. ari, 24. Spolet, 26. RN, 27. PEN, 28. olive, 30. Almak, 32. Kinam, 33. skržak, 34. skica.

»Vsaka oblast je dana od boga. Zapomnite si to vi, ki tega ne verjamete«, je važno govoril Zavrnik. »Če bi poznali sveto pismo, bi to vedeli.«

Sosed Zavrnik je imel štiri sinove v starosti od dvajset do trideset let. Za politiko mu ni bilo mar. Bil je sadjar in čebelar. Toni je bil star petindvajset let in je odšel v partizane. Sovražil je veleposestnike in kapitaliste. Francelj je odšel k stražarjem. Rdečkarjev ni maral. Priprčan je bil, da ima prav. Verjel je, da je revščina tam, kjer so rdeči na oblasti. Bratu Toniju je zameril, da se je odločil za rdeče. Toni je verjel nekemu aktivistu, ki ga je pridobil z obljubo, da bo dobil deset hektarov levega gozda. Na gozd je bil ves nor.

»In ti verjameš, da ti bodo dali gozd? Kaj misliš? Še naših osem hektarov bi nam radi pobrali. Če drugega ne, nam bodo šteli drevesa, krompir in merili žledece in določali, kaj smeš pojesti. Ne, ne, napačno stranko si si izbral.«

Najmlajši sin Mirko je bil pevec in harmonikar. Rad je pod okni prepeval dekletom. Pustil je vnmor klerikalce in liberalce, socialiste in komuniste, anarhiste in radičevce. Rad pa je videl čedna dekleta.

Zavrnik je bil ponosen na vse sinove. Najrajši je imel seveda Jožeta, ker mu je oskrboval vrt in čebele. »Veste, dragi ljudje, politika je dobra, če vsega dovolj pridelate, je vedno govoril.

Sosedje so ga zbadali: »Kako si mogel dopustiti, da sta sinova na dveh frontah, na rdeči in na beli. Oba bi poslali na eno fronto. Nisi ju vzgojil, kakor je treba.«

»Sama sta se odločila, ker sta polnoletna«, je odgovarjal stari Zavrnik. »Če bo zmaga na rdeči strani, bo Francelj romal s Tonijem. Če pa bo zmaga na beli strani, bo šel Toni za leto ali dve drobni kamen na okrajno ali občinsko cesto.« Tako je stari modroval med sosedi.

MATEVŽ HACE:

Prepir v noči

Črtica iz knjige »Zadnji obisk«, ki je nedavno izšla pri založbi »Borec«

»Kako je s Francetom, ki so hoteli vedeti terenci, ki so ga obiskali neke noči.

»Kaj naj bi bilo? Star je petindvajset let. Sam se je odločil, v rdeče ne veruje. Ne verjame, da bi kaj dali ob koncu vojne. Zato se je odločil za stražarje. Tam nekje na Dolenjskem je, v trebanjski ali novomeški postojanki. Pravijo, da je hud stražar. Napredoval je že do desetarja. Ha, samo desetar! Jaz sem bil v prvi svetovni vojni narednik, ker sem na Sabotinu zaposlen italijansko zastavo in ujel petnajst Italijanov.«

»Ni prava — ta bela voj-ska. Viseli bodo po naši zmagi,« so govorili terenci.

»Koliko ste mu pa namenili dote?«

»Stari se je popraskal. »Za doto vprašate? Morda je bo

kaj privojskoval. Grunt bo imel Jože, ker je šepast in najbolj priden. Vi, gospodje, govorite o zmagi, pa ponoči hodite naokrog. Hrabri soldatje hodijo podnevi. Sam sem na Sabotinu lezel ob štirih zjutraj...«

»To vas nič ne briga, oče. Mi smo poštena slovenska partizanska vojska. Koliko imate govedi, ovac in zajcev?«

»Hlev je ponoči zaklenjen. Jože spi v njem in sekiro ima ob postelji. Dva vola sta v

kaj sem jaz gospodar, ne pa vi, terenci!«

Pes je divje lajal. Odprla so se hlevska vrata. V mesečini je bilo videti Jožeta s sekiro v rokah.

»Sekirom naj Jože odloži, je dejal neki terenec staremu.

»Ha, ha, to ste vi prismo-jeni. Radi bi ga kam speljali. Ne boste ga! Kaj stikate okrog nas? Franceljna iščite na Dolenjskem. Jože bo pa tudi s sekiro branil naše ime!«

Medtem je prišel Toni iz gozda v spremstvu treh pur-

»Vaš sin bo po vojni lahko še župan,« je dejal neki terenec.

»Lahko bo še okrajni glav-ar,« je zagodrnjal stari.

Jože je zaklenil in stopil s sekiro v hišo. Postavil se je v kot in rekel: »Hlev je zaklenjen. Kdor bo kradel, bo imel opravka z menoj.« Stisnil je sekiro v roki. Kostu so zapokale. Ostrmelci so ob tej Jožetovi predznosti. Jože se je obrnil k Toniju in mu ostro rekel: »Če si drugje pobiral, doma ne boš. To ti rečem jaz, tvoj brat. Ne ti in ne Francelj ne bosta pobirala.«

»Se žal ti bo,« je rahlo dejal rajonski terenec in potolkel s pištolo po mizi.

»Nikar,« je strahoma dejal Toni, ker je poznal bratovo jezo.

»Lahko bi šel z nami v gozd,« je nadaljeval terenec.

»Dovolj Toni lenobo pase, jaz pa doma delam. In da bi mi komandiral Polonček, ki se kmetovati ni znal. Ura je enajst, izginite iz hiše. Krompir vas čaka v kolarnici. Smo že opravili.«

Jože je izdrl sekiro in jo dvignil do stropa.

»Zaradi enega vola se pa ne bomo pobijali,« je dejal rajonski in dal pištolo v tok.

Počasi so odšli iz sobe. Odnesli so samo krompir. Vol je divje mugal v hlevu, kot da bi čutil nevarnost. Zunaj je zavijal jesenski veter.

»Rekel sem, da je vsaka oblast od boga,« je rekel stari in čknil. »Pobirali bi, kdo bo pa delal.«

Vola so vzel pri sosedu in ga pojedli.

TOVARNA TRIKOTAŽNEGA PERILA »PLETENINA«

Ljubljana — Zaloška cesta 14

PROIZVAJA

VSE VRSTE ŽENSKEGA, MOŠKEGA IN OTROŠKEGA PERILA IZ NAJBOLJŠIH SUROVIN

KUPUJTE NJENE IZDELKE IN ZADOVOLJNI BOSTE.

